

Samvirke

NR. 13. 1958
1. AUGUST

APPELSINHØST PÅ CYPERN

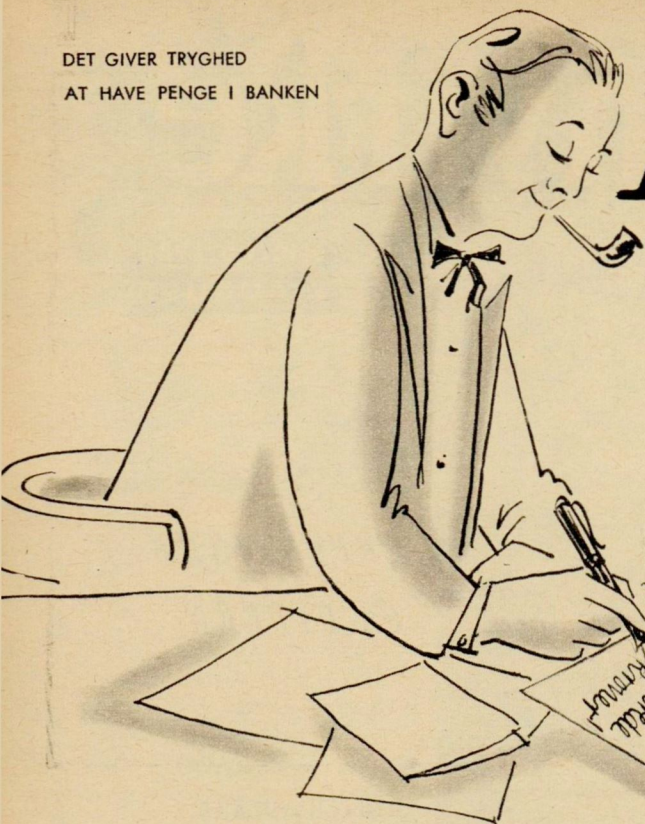
*Se artiklen
om den omstridte ø
begyndende side 8*

MIDTERSIDERNE:

PETRA DEN GLEMTE STAD

DET GIVER TRYGHED
AT HAVE PENGE I BANKEN

Drejer det sig om penge

● **MIN SKAT FALDT** med flere hundrede kroner, så jeg vil gerne sige Dem tak, fordi De sidste år anbefalede mig at oprette en præmieopsparingskonto og at påbegynde opsparing på en indekskonto for pristalsreguleret aldersopsparing.

MEJERISTEN.

♣ Selv tak! Vi benytter lejligheden til at minde Dem om, at medens Deres indekskonto i tiden fremover hvert år vil bewirke en mærkbar formindskelse af Deres skat, er det i år sidste gang, at De kan præmieopspare indtil 2000 kr. og opnå den dermed forbundne skattenedsættelse.

● **HVORFOR NÆGTER EN BANK** at udbetale en check, bare fordi der er slået 2 streger på tværs over checkens forside?

VOGNMANDEN.

♣ Man krydser (eller crosser) en check ved på forsiden af denne at trække 2 parallelle streger. Mellem stregerne kan man eventuelt skrive „Til bank eller bankier“.

Ved krydsning forhindrer man, at en check, som på uretmæssig måde, f. eks. ved tyveri, er kommet en person i hænde.

En bank vil nemlig ved forevisning af en krydset check være ekstra påpasselig, idet banken kan pådrage sig erstatningspligt svarende til det beløb, hvormed den indløser (udbetaler eller indsætter på konto) en sådan check modtaget fra en uretmæssig indehaver.

Som følge af dette ansvar kan banken ikke udbetale checken uden at kende den person, der ønsker beløbet udbetalt, ligesom den heller ikke kan indsætte beløbet på en nyoprettet konto.

Krydsningen er altså nok en god foranstaltning – sikkerheds-mæssigt set – men *kan* bringe checkmodtageren i forlegenhed ved udbetalingen, idet banken kan være nødt til at nægte indløsning af checken på grund af manglende kendskab til kunden.

Dette sidste forhold bør man huske at tage i betragtning, før man krydser en check; men i øvrigt må en checkmodtager i en sådan situation give os ret, når vi siger, at der altid – før eller senere – vil komme et tidspunkt, da det er af virkelig betydning at være kendt i en bank som dennes kunde.

tal med

ANDELSBANKEN

SKIBSKIRKEGARD. En flotille af gamle dampskibe, som konkurrence og svigtende konjunkturer har gjort urentable, har endt deres sejlads ved Odense kanal, hvor de nu skæres i stumper og srykker af et op-hugningsfirma.

STUDENTER-HILSEN. Da studenterne i Rønne „sprang ud“, besøgte de blandt andet det nye BF-Magasin, hvor de blev modtaget med farvestrålende balloner og FDB-hilsner, som de fik med på deres videre færd gennem byen.

DREJER IGEN. I Taderød ved Ringsted er en gammel vandmølle sat i stand og kan påny male korn. Hermed har Sjælland to vandmøller – mod fordums 400 vandmøller.

BILLIGE BILER. I Sverige er brugte biler billige, og mange eksporteres til Danmark via Frederikshavn. De koster kun få hundrede kroner, men må bare ikke køre – kun bruges til opugning. Her er en sending netop ankommet.

STORKE-MOR. På amtmandsboligen i Ringkøbing er to storkeunger blevet moderløse. Fru amtmænd Rangel-Nielsen har imidlertid taget sig af puslingerne, der synes at befinde sig godt i det nye pensionat.

SØDE VÆRTINDER. Til at bistå japanske passagerer har SAS ansat tre unge japanske værtinder, der her kommer til København for at lære Skandinavien at kende, så de kan orientere deres landsmænd.

OG GRISE-MOR. Hos gdr. Bach, Dalsgård ved Kjellerup, blev en lille gris forstødt af sin mor. Den fandt imidlertid på råd og smutter ud i stalden, hvor den stående på bagbenene dier en ged, når tørsten melder sig.

*Ikke for sød og
ikke for syrlig...men
vidunderligt laskende!*

Ananas Squash er en kvalitetsdrik, der er fremstillet på basis af de ædleste frugter fra det solrige Hawaii.

Sommerens tørstslukker nr. 1!

Golden
**ANANAS
SQUASH**

BRYGGERIET STJERNEN

Lad konkrete projekter bevise værdien af nordisk samarbejde

ARGUMENTERNE for og imod en nordisk toldunion bevæger sig ofte på et svært abstrakt plan. Lad os bevise det nordiske samarbejdes værdi med konkrete projekter...

Det var den tidligere norske finansminister, nuværende nationalbankdirektør Erik Brofoss, som fremhævede dette synspunkt, da han på Nordisk Andelsforbunds festmøde i Helsingfors indledede en forhandling om Nordisk økonomisk samarbejde. Han havde en række eksempler på rede hånd:

Kongsberg våbenfabrik i Norge producerer bagaksler til den svenske Volvo-bilfabrik. Malmabanen fra Nordsverige til udskibningshavnen i Narvik er et gammelt kendt udslag af nordisk samarbejde. Den svenske oliehavn i Trondheimsfjorden angiver løsningen på transportproblemer i modsat retning. SAS er endnu et eksempel. I Norge er fremlagt planer om bygning af et vejnet gennem Nordfinland, Nordsverige og Nordnorge, som skulle muliggøre en træforædlingsindustri i Nordnorge baseret på tømmer fra Nordfinland.

Ved den svensk-finske grænseelv, Torneåen, arbejder man med et projekt til bygning af Europas største vandkraftværk. Det vil kunne danne basis for bygning af fælles nordiske industrianlæg af meget store dimensioner, og desuden er det muligt, at en kombination af vandkraft og atomkraft vil kunne bringe hele det nordiske kraftforsynings spørgsmål ind i en ny fase. Atomkraftværker i Sverige og Danmark kunne levere kraft til svensk, finsk og norsk kraftslugende industri i de måneder, hvor der er mindre behov i Danmark, mens man på andre årstider kunne levere kraft fra finske og norske elve til de andre nordiske lande...

ALLE de varige konsumgoder, efterspørgslen i stigende grad vender sig imod, el-komfurer, vaskemaskiner, køleskabe, fjernsynsapparater, biler o.s.v. er - fremhævede Brofoss - karakteriseret ved, at de egner sig for pro-

duktion i store serier. Man regner 50.000 biler årligt som minimum for en lønnende drift. Et nordisk land alene giver altså ikke et tilstrækkeligt stort hjemmemarked for sådanne industrier.

Det gælder derfor ikke om at vælge mellem et nordisk fællesmarked og et europæisk frihandelsområde, men om inden for et europæisk frihandelsområde at organisere de nordiske lande som en særlig gruppe.

Formen for et nordisk økonomisk samarbejde er mindre vigtig. De norske medlemmer af det nordiske udvalg mener, at toldfrihed alene er et for blindt og for langsomt virkemiddel. De lægger derfor større vægt på nordisk toldfrihed som forudsætning for et konkret produktionssamarbejde. Skal den foreslåede nordiske toldunion have politiske chancer i Norge, må det endelige forslag imidlertid give en bedre balance i gensidige fordele. Dog er vi klar over, at en fuldstændig frihandel med fisk næppe er mulig eller ønskelig, og danskerne vil forhåbentlig forstå, at dette i endnu højere grad må gælde samhandelen med landbrugsvarer...

TIIL den sidste bemærkning sagde den danske deltager i forhandlingen, professor P. Nyboe Andersen: Man ser altså, når det gælder landbruget, i vid udstrækning bort fra effektivitet og konkurrenceevne. Det er svært for os danske at forstå rationaliteten i en sådan politik, at forstå hvorfor danske landbrugere skal have mindre betryggende vilkår end deres mindre effektive kolleger i de fleste lande, og det kan nok give anledning til bitre bemærkninger blandt danske landmænd, når bunden slås ud af det britiske smørmarked bl. a. som følge af statssubventioneret smørekseport også fra andre nordiske lande. Vi er realister nok til at indse, at vi må gå på kompromis her, men det er afgørende, at der på længere sigt åbnes mulighed for mere effektivitetsfremmende tilstande.

I den betragtning, at man må lægge vægt på toldfrihed som

FDBs formand, professor P. Nyboe Andersen, på talerstolen ved Nordisk Andelsforbunds nordiske stævne i Helsingfors.

basis for et konkret produktions-samarbejde, er jeg ganske enig. Nordisk Andelsforbund er jo et af de vigtigste eksempler på et sådan praktisk samarbejde. FDB og dens svenske broderorganisation KF har i flere år praktiseret et

varebytte på møbelområdet. Fællesforeningerne i Island, Norge, Sverige og Danmark forsøgte for 4 år siden - desværre forgæves - at opnå toldfrihed for en vareudveksling, der kunne muliggøre et samarbejde og dermed lavere priser på skotøjsindustriens områder. Det danske vaskemiddel Nu-Hvid er resultatet af forskningsarbejde også i Norge og Sverige. Varen fremstilledes en tid på en svensk fabrik og senere på en norsk.

Efterhånden som vi får udbygget vort salgsskema for de varige forbrugsgoders vedkommende, vil der blive et stigende behov for en kooperativ produktion af sådanne varer. Det ville være en meget stor fordel, om de store investeringer hertil kunne koordineres gennem et nordisk samarbejde på grundlag af fri handel med de pågældende varer.

Vi søger at stå så godt rustet som muligt, hvis vi får en chance for at virkeliggøre et samarbejde. Men chancen skal Nordens politikere give os og det private næringsliv gennem indførelse af et nordisk fællesmarked. I 10 år har der været ført diskussioner. Nu er handlingens time inde.

Det forsvundne

Det er på mange måder en mærkelig indrettet verden, vi lever i - f. eks. er det for tiden påfaldende, så svært forbrugerpriserne har ved at finde vej nedefter. Når råvarepriser og produktionsomkostninger stiger, varer det aldrig længe, før også færdigvarernes priser - ofte med mange undskyldninger - bliver reguleret tilsvarende i vejret; men de er rigtig nok utilbøjelige til at bevæge sig i den modsatte retning, når lejligheden byder sig.

Man må ellers synes, at situationen dårligt kan være mere oplagt for en billigsgørelse af mangfoldige industrivarer.

Det er netop et år siden, man for alvor begyndte at tale om den internationale konjunkturedgang, som frem for noget andet har berørt råvaremarkederne. Trods forskellige internationale kartellers ivrige forsøg på at holde priserne oppe - især for varer som kaffe, sukker, tin og kobber - er Danmarks indkøb af råvarer og brændselsstoffer dog også blevet væsentligt billigere. Dette er baggrunden for de senere måneders bedring i vort lands valutasiluation, og det har betydet et klækkeligt fald også i mange indenlandske engrospriser.

Inden for engroshandelen er f. eks. kul blevet 30 pct. billigere i løbet af det sidste år, brændselsolier 21 pct., rågummi 16 pct. og papirmasse 9 pct. Råuld er i samme tidsrum faldet med næsten en trediedel (nøjagtigt 30 pct.) i pris, bomuld 3 pct., metaller under eet 9 pct. - og sådanne kunne man blive ved. Taget som helhed er vor import blevet 6 pct. billigere i løbet af tolv måneder. At også vore egne fødevarer er faldet i pris, ved vi jo alle, producenter (af smertelig erfaring) såvel som forbrugere. Og efter alt dette skulle man da tro, at nu ville der også blive lidt bedre forslag i forbrugernes penge - nu var den tid da endelig kommet, da husmødrene kunne puste ud efter næsten to årtiers uafbrudt stigning i prisniveauet?

NAFs nye æresmedlem skænkede sin hædersgave bort

Den tidligere leder af den svenske fællesforening, direktør Albin Johansson, var en af Nordisk Andelsforbunds grundlæggere, formand gennem 21 år og i alle NAFs 40 år en utrættelig initiativtager og idéskaber. I taknemlighed herfor udnævntes Albin Johansson ved NAFs generalforsamling i Helsingfors til livsvarigt æresmedlem af forbundets bestyrelse. Førstedirektør Ebbe Groes, næstformand i NAF, oplæste udnævnelsen og overdrog også på NAFs vegne Albin Johansson en personlig hædersgave på 10.000 danske kroner. Det store beløb bortgav Albin Johansson omgående som en hjælp til restaureringen af den finske soldaterkirkegård på Porkkalanæsset, det område, der i en årække efter krigen var under russisk kontrol. Nordisk Andelsforbunds bestyrelse tæller nu to livsvarige æresmedlemmer, nemlig foruden Albin Johansson FDBs tidligere førstedirektør Frederik Nielsen (udnævnt i 1951). Disse to mænd stod forrest ved oprettelsen af den store virksomhed i 1918.

22 millioner kilo kaffe

22,500,000 kilo kaffe, 6 millioner kilo appelsiner, 5 millioner kilo æbler, 300,000 kilo mandler, 850,000 kilo nødder, 14 millioner kilo salt og 16 millioner kilo sukker . . .

Med sådanne svimlende tal opererer Nordisk Andelsforbund i den beretning om 1957-omsætningen, som blev aflagt på generalforsamlingen af forbundets administrerende direktør M. Efholt. Og de nævnte varer er naturligvis blot *noget* af det, man handler med, andre vigtige varegrupper er olieråstoffer og gummi, tørret frugt, gryn og melvarer. Ialt omsatte Nordisk Andelsforbund i 1957

varer for ca. 318 millioner kr. mod ca. 303 millioner kr. året før, og da der er sket et prisfald, er fremgangen endnu større. Hovedkontoret i København omsatte for 240 mill. kr., filialkontoret i London havde en omsætning på 77 mill. kr.

Nordisk Andelseksport, der havde sit andet, hele driftsår, er kommet godt i gænge, og havde god fremgang med en samlet omsætning i 1957 på godt 19 mill.

Som formand i stedet for Albin Johansson valgtes formanden for den svenske fællesforening KF, rigsdagsmand Carl Albert Andersson, Stockholm. Førstedirektør Ebbe Groes, FDB, genvalgtes som næstformand, mens administrerende direktør for KF, Harry Hjalmarson, Stockholm, nyvalgtes til bestyrelsen.

Den nyvalgte formand for Nordisk Andelsforbund, direktør Carl Albert Andersson, Stockholm, ses herover (yderst t. h.) ved NAFs generalforsamling sammen med to andre fremstående svenske brugsforeningsfolk, nemlig (i midten) den svenske fællesforenings førstedirektør Harry Hjalmarson og (yderst t. v.) formanden for KFs forvaltningsråd, hr. Gunnar Etzlar.

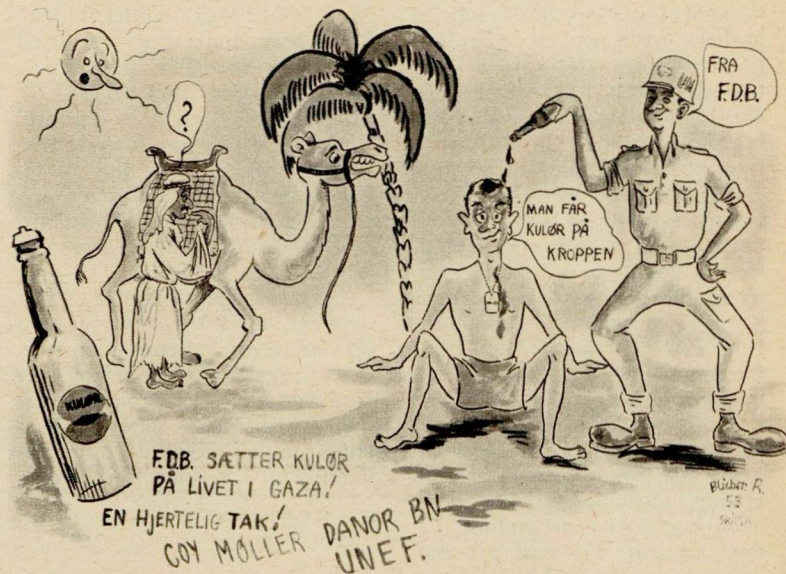
prisfald

Men nej! Når vi kommer til færdigvarerne, forbrugsvarerne, er de samlede engrospriser ikke faldet, men tværtimod steget en smule i løbet af det sidste år. Og at detailpriserne ikke har opført sig bedre, et har vi bl. a. detailpristallets udsagn for.

Nu kan man naturligvis dårligt skære hele forbruget over en kam, for der findes jo vitterligt varer og hele varegrupper, som er blevet billigere. Vort eget landbrugs frembringelser er nævnt, og på samme måde som for dem er det gået med en række produkter, hvis prisfald er under monopoltilsynets opsig, f. eks. cement og benzin. Det gælder også generelt, at de varegrupper, hvor brugsforeningernes alge udgør en betydelig del af det samlede forbrug, er præget af en konkurrence, som virkelig giver forbrugerne mulighed for at drage nytte af verdensmarkedets råvareprisfald.

Men en meget stor del af de færdige industriprodukter, som spiller en stadig større rolle i de danske forbrugeres budget, er ikke blevet billigere, til trods for at både brændsel og de vigtigste importerede varer som nævnt er faldet væsentligt i pris gennem det sidste år.

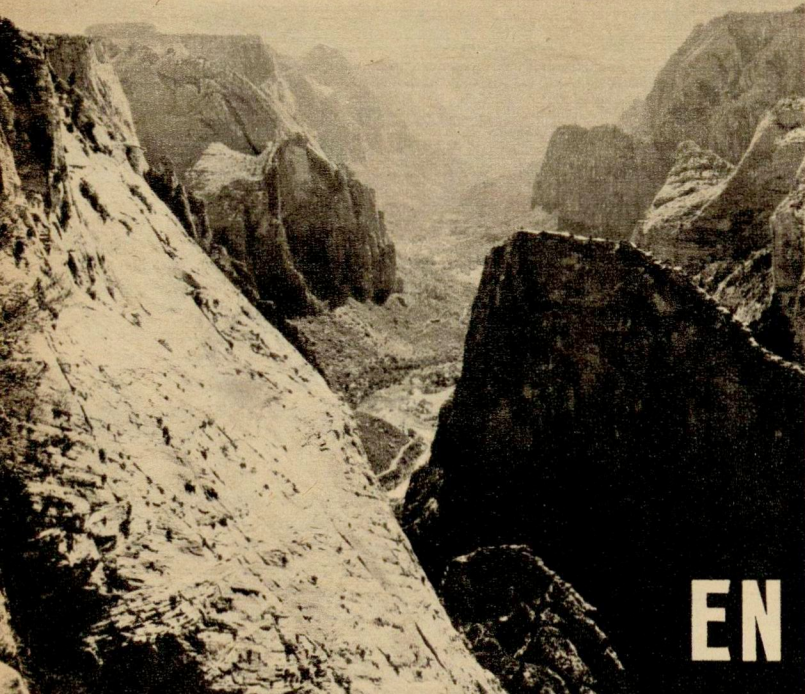
Man behøver ikke spekulere længe over årsagen til, at de industrielle færdigvarer har så let ved at komme op i pris, når f. eks. råvarer og brændsel bliver dyrere, men at det er overordentlig svært for dem at finde den anden vej, når råvarepriserne faldt betynder det. Svigtende konkurrence om at få priserne ned, men et vågent øje for fortjeneste og avancer — det er et karakteristisk træk for en stor del af Danmarks erhvervsliv. Men netop i denne situation er der meget at vinde ved, at monopoltilsynet strenger sig an på sin front, og at forbrugerne gør det samme på deres, først og fremmest ved omhyggeligere end nogensinde at veje pris mod kvalitet og at se nøje på, hvor man gør sine indkøb.

KULØR PÅ ØRKEN- TILVÆRELSEN

Ørkenlivet er ikke let i 40 graders varme. Meget må soldaterne i FN-styrkerne på grænsen mellem Israel og Ægypten give afkald på. De danske blandt FN-soldaterne må bl. a. give afkald på brun sovs. Madkulør, der er en vigtig ingrediens ved fremstillingen af denne danske specialitet, findes nemlig ikke i de rationer, canadierne pakker og uddeler til FN-soldaterne, for danskerne er de eneste, der kender til nydelsen af brun sovs. I vånde skrev premierløjtnant Estrup derfor til FDB og spurgte, om kompagniet kunne købe nogle flasker af det stærkt savnede produkt. FDBs fabrikker i Viby J. sendte omgående (og uden beregning) pr. fly en kasse med 24 store flasker madkulør ud til soldaterne. At ankomsten af forsendelsen vakte begejstring, vidner ovenstående tegning om. Det ledsagende takkebrev fra kompagniet fortæller, at foræringen i højeste grad har sat kulør på soldaternes tilværelse på sydspidsen af Sinai-halvøen i 40 graders varme.

For titusinder og atter titusinder af mormoner var disse bjerge og slugter den sidste hindring på en rejse, der måske var begyndt i Vendsyssel og ofte havde varet et år. Andre tusinder bukkede under på vejen.

EN dag i 1840 sad to amerikanere, brødrene Joseph og Hyrum Smith i en stue i byen Nauvoo i USA, og tumlede med et meget vanskeligt problem. Joseph var grundlægger af sekten *Jesu Kristi Kirkes sidste dages hellige* – også kaldet mormonerne – og Hyrum en af hans nærmeste medarbejdere. Emnet for samtalen var en åbenbaring, Joseph havde fået – en åbenbaring som skulle styrke Nauvoos blomstrende bysamfund i grus, koste dem begge livet, starte en af verdens mest fantastiske folkevandringer og føre til grundlæggelsen af en helt ny stat. Det, som voldte hovedbruddet var, hvordan man skulle få Josephs kone til at acceptere den åbenbarede ny doktrin. Den gik nemlig ud på, at mormoner gerne måtte have flere koner...

Profeten selv så meget mørkt på det. *Du kender ikke Emma så godt, som jeg gør*, sagde han, da Hyrum fastholdt, at konen jo måtte bøje sig for det guddommelige budskab. Til sidst gik han dog med til at nedskrive åbenbaringens ord på den betingelse, at Hyrum forelagde aktskykket for Emma, mens Joseph selv holdt sig i salveten. Skønt der i åbenbaringen udtrykkelig stod: *Min tjenerinde Emma Smith skal annamme alle dem, der er bleven givet min tjener Joseph, og som er dydige og rene for mig...* blev Emma aldeles rasende, rev papiret fra Hyrum og smed det i ilden. *Jeg er aldrig i hele mit liv blevet i den grad overfuset af en kvinde*, lød den nedslående rapport, Hyrum måtte aflægge til broderen.

Flerkoneri-læren var dog nu en

realitet, og Joseph satte sig efterhånden så grundigt ud over den hjemlige misstemning, at den mest omhyggelige levnedsskildring opregner 49 af hans „celestiale“ ægteskaber – samt antyder, at der faktisk var mange flere. Mere end noget andet bidrog denne polygamilære utvivlsomt til at skærpe modsætningerne mellem „de sidste dages hellige“ og „hedningerne“ – d.v.s. alle andre.

De var ellers skarpe nok i forvejen. Praktisk talt lige siden Joseph Smith i 1830 startede den første menighed med 6 medlemmer havde mormonerne levet under forfølgelse.

Nu nåede forfølgelserne et højdepunkt, og i 1844 blev Joseph og Hyrum Smith fængslet og myrdet i fængslet af en pøbelhob, der handlede i forståelse med vagten. Den efterfølgende retssag var af en sådan art, at en af mormonlederne med nogen ret erklærede,

at han herefter ville have mere tillid til en seksløber end til verdens sagførere.

Til Smiths efterfølger valgtes Brigham Young, en mand midt i fyrrerne. Som teologer, dogmatikere og kirkelige forkyndere var adskillige af de andre mormonledere sikkert mere kvalificeret end Young, der havde arbejdet som tømrer og glarmester, havde fået ialt 11½ dags skolegang og havde lært sig selv at læse ved at studere i bibelen. Som praktisk organisator var han imidlertid uforlignelig.

Han meddelte menigheden, at han i en åbenbaring havde fået pålæg om at føre den ud til et område langt mod vest, hvor man kunne virkeliggøre „Guds rige på

hiddkalde et hold kvinder med vandfæde – til at opfange det regnvand, som uafslædig dryppede gennem telttaget.

For overhovedet at skaffe føde nok havde Brigham Young ind delt kæmpeskaren i hold, som drog frem ad samme vej med ugers eller måneders mellemrum. På passende steder oppløjede første hold et område af præriejorden, næste hold harvede, tredje hold lagde kartofler eller såede korn o. s. v. – og til sidst var et hold altså i stand til at høste afgrøden. Indianerne forhandlede man sig oftest til rette med. Efter mormonernes opfattelse var indianerne ganske vist efterkommere efter *lamaniterne*, som engang i den bibelske forhistorie havde

EN RELIGION, ET RIGE OG

I folketinget vil der antagelig til efteråret blive rejst en forespørgselsdebat om, hvorvidt man fortsat bør udlevere fotokopier af gamle, danske kirkebøger til mormonerne. Artiklen her fortæller om dette ejendommelige trossamfunds lære og dets bevægede historie.

jorden“ uden „hedningernes“ indblanding.

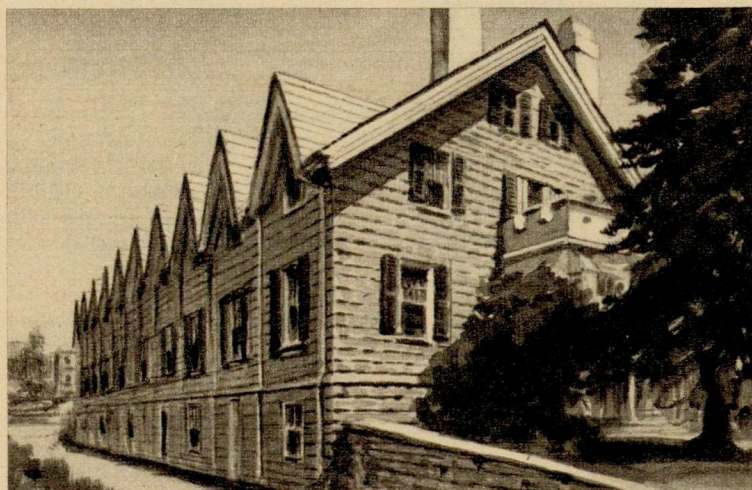
15–20.000 mennesker fulgte ham ud i den næsten ukendte ødemark på en rejse, der skulle komme til at strække sig som fra Danmark til Sicilien. Skaren måtte drage afsted med kvinder, børn, syge og oldinge, havde ikke på langt nær proviant nok og hverken tøj eller andet udstyr, der svarede til klimaet på prærien. Teltene var af en sådan kvalitet, at når en kvinde fødte et barn, måtte man oftest foruden jordemoderen

udryddet *nephitterne*, inclusive deres anfører, selveste *Mormon*. *Men det er bedre at føde og klæde indianerne end at føre krig med dem*, hævdede Young. For alle eventualiteters skyld havde man dog en kanon med.

Efter halvandet års march nåede fortroppen, med Brigham Young liggende syg på en vogn, igennem et snævert pas i klippebjergene. Foran dem åbnede sig pludselig en vid udsigt til en grøn, men træløs slette (der fandtes kun eet eneste træ, siger overleveringen) og midt i den lå skinnende hvid en uhyre salt sø. Ryttere og vogne standsede, Brigham Young rejste sig og stirrede ud over landskabet. *Ja*, sagde han, *dette er stedet. Kør videre.*

At forvandle denne slette – det nuværende Utah – til det blomstrende Zion, man havde for øje, krævede imidlertid meget mere af både kapital og arbejdskraft end udvandrerne fra Nauvoo kunne præstere. Man havde da også næppe påbegyndt opdyrkningen, før udsendelsen af missionærer begyndte. I 1849 dirigeredes tre mand til Skandinavien, „apostlen“ *Erastus Snow* og de to „ældste“ – d. v. s. medlemmer af det mormonske præsteskab – *Dykes* og *P. O. Hansen*, den sidste en dansker.

Også i Danmark mødtes mormonerne med et fjendskab, hvis udslag nu er næsten uforståelige. Ofte var det rene tilfældigheder, der hindrede tab af menneskeliv. I det skikkelige Salling f. eks. blev to mormoner en sen aften overfaldet på broen over en å, slået bevidstløse og kastet i vandet. En anden mormonmissionær blev slået ud på en lille ubeboet

Brigham Youngs residens. Bag hver af gavlene var indlogeret en af hans koner – men disse værelser rakte dog langtfra til.

ø i Limfjorden og efterladt der. I Arnager på Bornholm sloges tilhængere og modstandere med økser og holdt først op, da en beheartet mand affyrede skræmmeskud. Mange steder blev mormoner pryget, stenet, kvinder med små børn jaget fra hus og hjem, bohavet knust og huse ødelagt i en sådan grad, at man endog rev væggene ned. Den første mormondåb i Ålborg vakte i en hel uge et postyr, så man måtte udkommandere militæret.

Trods forfølgelsen kunne Erastus Snow to måneder efter sin ankomst døbe de første 15 omvendte i Øresund, og den 20. december 1852 afrejste det første selskab af udvandrende danske mormoner fra København med

27 KONER

Utah som mål – 293 mennesker, mest småfolk fra landkommunerne. Ca. 15.000 danske mormoner er i tidens løb fulgt efter. Med mormon-emigrationen startedes i virkeligheden den danske udvandring til Nordamerika.

Rejsen var en kæde af frygtelige strabadser – med skib via England til New Orleans (senere til New York), derfra med flodbåd i ugevis op ad Mississippi og så over land i oksevogne eller til fods med alle ejendele stuvet på en håndkærre. De første dødsfald indtraf i reglen inden man nåede England. Ved udvandringen i 1853 gik 180 mennesker til undervejs.

Deseret – Bikubestaten, som mormonerne dengang kaldte Utah – skuffede mange af dem, der havde stridt sig frem til det forjættede land. Brigham Young og hans folk havde nok skabt et rige af ørkenen, men styreformen var, hvad vi i dag kalder et diktatur. Dets mest effektive redskaber var *minutmændene* – et korps af stikkere og spioner – og *daniterne*, nærmest et Gestapokorps. Utalige mord og andre misgerninger blev med større eller mindre ret tilagt disse „morderengle“.

Også flerkoneriet frastødte mange af de danske indvandrere, som sjældent forud havde fået klar besked. Brigham Young selv havde 27 officielle hustruer (en halv snes stykker var enker efter Joseph Smith) og 96 børn, hvoraf dog en del var „medbragte“. Selv viste han sig aldrig i familiens skød før til aftensmåltidet – hvilket måske er forståeligt nok. Der har jo sikkert været et ganske livligt marked f. eks. om morgenen, når et lille hundrede mindreårige

profeter skulle vaskes og have morgenmad. En legende beretter, at når han i dagens løb var blevet enig med sig selv om, hvilket af de 27 soveværelser han ville sove i den nat, markerede han det ved at slå kryds på døren med et stykke kridt, og det forekom naturligtvis, at en af de andre hustruer inden aften fik visket krydset ud og tegnet et på sin egen dør.

Hver søndag holdt han en parade for hele styrken, og onskabsfulde tunger påstod, at det formede sig ganske som når Napoleon skridtede fronten af og pludselig sagde til en grenader: *Dig kender jeg da. Var du ikke med ved Austerlitz?* Økonomiske vanskeligheder voldte den store husholdning ikke Brigham Young. Da hustru nr. 27 anlagde skilsmissegang mod ham og krævede et enormt underholdsbidrag, erklærede Brigham sagfører, at hans indkomst ikke oversteg 6000 dollars *pr. måned*. – Svarende til ¼ mill. kr. i vore dages valuta.

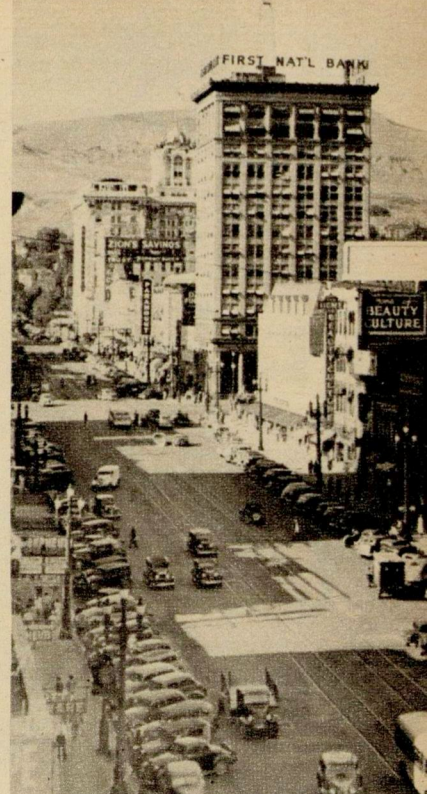
Den religiøse begrundelse for flerkoneriet hænger sammen med, at mormonerne tror, ethvert menneske gennemløber 4 stadier, hvoraf den jordiske tilværelse er nr. 2. Forud ligger en åndetilværelse, og allerede for at skaffe legemer nok til alle de „ventende“ ånder, må det være mormonerne magtpåliggende at avle mange børn – til hvilket formål det naturligtvis er praktisk med flere koner. Men desuden forudsætter saligheden også et familieliv efter jordelivets afslutning, og da der jo står skrevet, at „i himlen tages ikke til ægte“, gælder altså kun de på jorden indgæede ægteskaber. Da der nu findes flere kvinder end mænd, må hver mand følge have flere koner, hvis man

ikke automatisk vil udelukke en del af kvindeslægtet fra den højeste salighed. Til ungkarlene tordnede Brigham Young: *I himlen vil der blive brug for jer som skopudser.*

En anden betingelse for at opnå den højeste salighed er at være døbt i et mormonsk tempel. Dette kan dog ske ved en stedfortræder, og det gør i disse tilfælde intet, at den, man døber, forlængst er død. En forudsætning er imidlertid, at der føres nøje bog over disse dåbshandlinger og de døbtes data, thi de himmelske bøger, som tages i brug ved opstandelsen, svarer ganske præcist til de kirkelige bøger. Heri har man forklaringen på mormonerens interesse i fotokopier af danske kirkebøger.

Flerkoneriet har mormonerne i Utah forlængst opgivet. Nogen forbindelse med den religiøse opfattelse har det dog nok, at Utah stadig kan notere en meget høj fødselsprocent (32-33 mod Danmarks ca. 17) og *nogle* mennesker vil formentlig også mene, at når Utah har den laveste dødelighedsprocent i USA, skyldes det, at den mormonske kirke påbyder afholdenhed fra spiritus, tobak, kaffe og the. Mere påviselig er forbindelsen mellem kirkens virksomhed og Utah's høje skolemæssige stadi. Indbyggerne har gennemsnitligt 12 års skolegang bag sig.

Rent materielt har mormonerne i det hele taget præsteret adskillige resultater, man må anerkende. Der udsendes også stadig missionærer til alverden – mest yngre mænd, der rejser parvis og selv må betale omkostningerne. Her i Danmark har ofte været over 100 udsendte missionærer i virksomhed samtidig. Alligevel synes det tidspunkt fjernt, da samfundet af

Et nutidsbillede fra Salt Lake City – Utahs hovedstad. For 100 år siden anlagdes byen efter så store linier, at gaderne i dag har plads til både parkering og biltrafik. Bemærk, at selv noget så verdsligt som et pengeinstitut her hedder Zions Sparekasse.

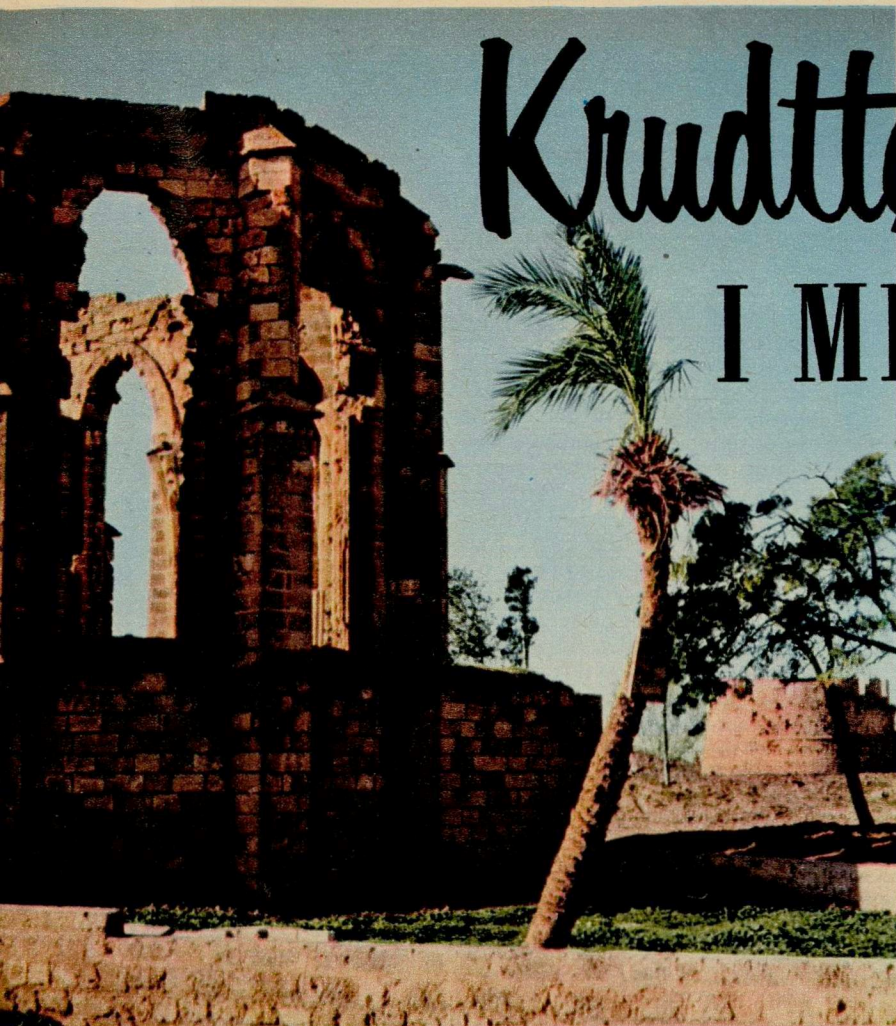
„de sidste dages hellige“ opfylder jorden. Mormonkirken omfatter i dag ca. 1,3 millioner mennesker. I Danmark er der et par tusinde – færre end for hundrede år siden, da den københavnske menighed først fik ro til sine møder, efter at den havde ladet „*nogle store og kraftige mænd lægge hånd på pobelen*“ og „*kaste dem over rækværket ned ad trappen, een ad gangen*“, som mormonerens blad skrev.

Skönt mormonerne i 1846 lagde 1700 kilometer mellem sig og USA's magtområde, blev de hurtigt indhentet. Allerede i 1869 blev den første jernbaneforbindelse fra Atlanten til Stillehavet oprettet, og sporene fra øst og vest mødtes netop i Utah. Billedet her er taget, da den sidste nagle – af guld – var drevet i den sidste skinne.

Krudttønden I MIDDELHAVET

En af de dekorative ruiner fra Famagustas storhedstid, da byen havde 365 kirker. Den gamle tyrk på billedet hører til den generation, da tyrkere og grækere levede fredeligt side om side uden at beruse sig i nationale lidenskaber.

I ET HAV af uro og vold ligger en dejlig have. Når man ser det smilende Cypern fra dets egne høje, kan man knap forstå, at der bag smilet lurker så megen rædsel. Hvorfor vil et så rigt benådet land ødelægge sig selv? Langs kysterne ligger dybtgrønne bæltter af appelsin-, fersken- og lignende sydfrugtplantager, op ad bjergskræningerne gror oliven og Johannesbrød (Cyperns karakteristiske specialafgrøde) i tætte lunde, på øens indre sletter er der grønt og frodigt de fleste steder af korn, græs og talrige grønsagsafgrøder, mod vest hæver bjergene sig i majestætisk pragt. Men selv op til de højeste toppe når rædslen. Vov jer ikke ind i skovene, hvis I har jeres liv kært! var trusler, som øens græske terroristorganisation Eoka under kampene med de britiske styrker rettede mod skovarbejderne i disse fjerne egne – åbenbart kun af den grund, at man frygtede for at britiske agenter i forklædning skulle snige sig ind mellem skovarbejderne og gøre partisanernes tilholdssteder usikre heroppe i bjergskovenes dybe fred.

Sålænge denne opstandsbølge varede, var ingen sikker nogen steder, hverken grækere, tyrkere eller britiske borgere. I den fjerneste afkrog af øen eller på åben gade var faren lige stor – og er det stadig. Nye forviklinger i det håbløst forkludrede forhold mellem de tre parter: grækere, tyrkere og englændere – kan når som helst bringe de underjordiske voldsmetoder til opblussen, ikke blot de åbne slagsmål og gadefejder mellem de to befolkningsgrupper,

Henover de nationale, religiøse og ideologiske modsætninger, som pisker hadet op mellem Cyperns folk, står øens højtudviklede andelsbevægelse som den eneste brobygger mellem de splittede grupper, skriver Eggert Nielsen i en skildring af den junglens krigsførelse, som har hærget dette lille samfund. Vil andelsideen nu få ro til at opbygge en fredelig sameksistens? Eller er den dømt til at lide skibbrud i en ny orkan?

som kan være blodige nok, men den uhyggelige junglekrig med dens skjulte og krybende menneskejagt, således som man oplevede den for kun kort tid siden.

„Morder-milen“ kalder man en gadestrækning på ca. en engelsk mil i Cyperns hovedstad Nicosia – ikke et fordækt kvarter, men selve hovedgaden og dens fortsættelse ind i byens bazargader og videre til det tyrkiske kvarter, hvor politikasernen ligger. Gang på gang er det endog ved højlys dag hændt, at attentatmænd er dukket op på disse gader og har skudt soldater, politifolk og civilpersoner hensynsløst ned. I samme nu er de væk, skjult af sympatisører i de snævre sidegaders labyrint af huse.

I alle byer er der sket voldshandlinger, men fremfor alt i havnebyen Famagusta, det vigtigste knudepunkt for øens forsyning og

udførelse, og allerværst i den del af byen, som ligger indelukket bag de fæstningsmure, som forudms herskere rejste, da øen og specielt denne by ligesom nu var en kastebold for rivaliserende magter. Lige siden oldtiden har Cypern været i hænderne på fönikere, assyrere, ægyptere og persere, derefter Alexander den Store og hans efterfølgere, det romerske rige, de byzantinske kejserere, arabere, korsriddere, middelhavsstaterne Genua og Venezia, tyrkerne og tilsidst englænderne, som overtog styret i 1878. Kun få steder i verden har fortiden efterladt sig så romantiske spor som i denne bys ruiner fra hine bevægede dage, da korsriddere, middelhavsfyrster og tyrkere udkæmpede deres bitre fejder. Selveste Shakespeare har hentet stof til dramaet om Othello og Desdemona fra Famagustas fortid. Bag havnebastionerne ligger resterne af Othellos tårn, hvor den virkelige Othello, guvernøren Christoforo Moro residerede.

På sin velmagts højder rummede byen 365 kirker, en for hver dag i året. Som øer af falmet skønhed ligger de gotiske ruinrester spredt ud over byen.

Og nu går det igen løs indenfor de drabelige fæstningsmure, som gennem århundreder har beskyttet byen. Kun få skridt fra skuepladsen for Shakespeares drama møder man nutidens eget drama. Mandsstærkt og svært bevæbnet står britiske tropper vagt ved de store portåbninger ind mod havnen, hvis bomme ingen får lov at

passere uden pas. Havnen er selve livet for Cypern og dens befolkning, men samtidig betingelsen for, at det britiske styre på øen kan opretholde sine forbindelser udefter. Så man forstår, hvor ømt netop dette punkt er i både partisanernes og briterne bevidsthed.

Også flyveforbindelsen er en livsnerv. I samme øjeblik man lander på Cypern med flyvemaskinen, føler man spændingen. Fra luften har man set øen gro frem af havet kun få minutter, efter at maskinen har forladt den tyrkiske kyst. Så nær ligger øen Tyrkiet. Middelhavets brænding tegner sig som et hvidt broderi ved foden af den skarptskårne klippemur, der kanter nordkysten som et skjold, så man først får øje på slettelandet inde bag kystbjergene, når man er hoppet ind over barrieren, og i en stor bue stryger ind over det grønne fladland, som Nicosia er midtpunktet i.

Lufthavnen er barrikaderet af pigtrådspæringer og stærkt præget af militær aktivitet. I paskontrollen underkastes man et længere krydsforhør i tilgift til alenlange deklamationer, som skal udfyldes på tro og love, og senere endevendes kufferterne med minutøs omhu. Både ved ankomst og afgang går man to gange gennem tolden. Det ene toldeftersyn er rent militært og koncentrerer sig grundigt om at finde ud af, om der er våben, helvedesmaskiner, uønsket propagandamateriale eller lignende farlige sager i kufferterne. Alt sammen til bedste for en selv. Hvem ved om drageren eller hotelkarlen har puttet en helvedesmaskine i kufferten, uden man selv kender noget til det?

Denne forsigtighed har dystre erfaringer som baggrund. Mens terrorkampagnen endnu stod på sit højdepunkt, blev 68 mænd, kvinder og børn skånet ved et rent tilfælde. De stod lige parat til at stige ind i en flyvemaskine, da en tidsindstillet bombe, som var smuglet ind i maskinen, sprængtes for tidligt og gjorde maskinen til totalt vrak. Episoder af den slags opfordrer til rigoristiske forholdsregler.

Jeg kom til Cypern på et tidspunkt, da øen oplevede sin roligste periode, efter at ca. 150 mennesker var blevet myrdet, og mange mange flere såret i de nærmest forudgående to år. Mens man ventede på den britiske regerings afgørelse i spørgsmålet om Cyperns

fremtid, var der våbenhvile i forholdet mellem de græske partisaner og briterne, men ikke på anden måde, end at der dagligt skete chokerende ting.

Hver af de to dage, jeg opholdt mig på øen, læste jeg om maskerede mænd, som var trængt ind til lokale mukhtarer (borgmestre) og havde tvunget dem til at aflevere deres embedssegel som tegn på, at de nedlagde deres hverv. I de samme dage var hele fængslet i Nicosia i alarmtilstand, fordi de internerede græske partisaner var gået i obstruktion efter et sammenstød mellem en fangevogter og to af kammeraterne. Et kor på ca. 150 skrælede og skreg af fuld hals og kom alle som en på vand og brød.

Trods våbenhvilen herskede en spændt stemning som i forventning om noget voldsomt, alle følte uundgåeligt måtte ske, fordi lidenskaberne var pisket op og havde taget magten fra fornuften. Samtidig havde lovløshederne bredt sig udenfor den organiserede sabotagevirksomheds rammer. Der skete ting og havde længe sket ting som ikke lod sig forklare bare som udslag af oprøret. Det var junglens lov, der herskede.

(Fortsættes næste side)

◀ Et glimt fra de romantiske venetianske fæstningsmure, som omgiver det gamle Famagusta.

Brugsforeningen i Famagusta, som blandt sine medlemmer tæller både grækere og tyrkere, nationalister og kommunister. ▶

Cyperns omrids findes under teksten på næste side. Nicosia ligger på midten af øen, Famagusta ved østkysten.

◀ I denne ældgamle byzantinske kirke i landsbyen Peristerona finder man en ejendommelig illustration til Cyperns omskiftelser. Denne kirke har skiftevis været moske og kirke, hvilket bl. a. ses af, at den til venstre er prydet med en minaret, til højre med et klokketårn. ▶

Hvornår er det den ene part, hvornår den anden, hvornår er det hævn, hvornår er det jalousi, hvornår plyndring? „Vil du af med din rival, vil du have hans pige eller hans stilling, så tag bare en maske på og en pistol i hånden, og du kan frit gøre, hvad du vil, thi ingen ved, hvis ærinde voldsmanden er ude i, om han er ven eller fjende“ – sådan lød en ung Cypriots fortvivlede stemme i radioen, da urolighederne var på det højeste.

Ved et tilfælde blev jeg direkte vidne til den episode, som var optakten til den allersidste tids ugeringer, nemlig den tyrkiske mindretalsleders hjemkomst fra et regeringsbesøg i Tyrkiet. Fra bilen blev han i guldstol båret ind i det tyrkiske kvarters gader, hvor småflag og vimpler blafrede i guirlander spændt ud mellem husrækkerne. Mens gaderne fyldtes til trængsel, og folkets begejstring steg til jubel, proklamerede han, at Tyrkiets 26 millioner stod bag de tyrkiske Cyprioters krav på, at øen blev delt mellem de græske og tyrkiske befolkningsgrupper, og siden er spændingen tiltaget, indtil Cypern igen står på gloende pæle.

Lige meget hvad øens britiske regime gør eller vil gøre i fremtiden, er det forkert. Det er urimeligt, at tyrkerne nu kræver øen delt (midt over, så vidt jeg kunne skønne efter de plakattegninger, som blev båret i triumf gennem Nicosia). Tyrkerne udgør kun en femtedel af øens befolkning, og i øvrigt bor de to nationalitetsgrupper spredt mellem hinanden over hele øen, og har levet fredeligt sammen indtil nationalist-provokatører piskede dem op mod hinanden. Der eksisterer ingen naturlig skillelinje.

Men lige så urimelige er grækerne, der udgør hovedparten af de resterende fire femtedele. Det var dem, der begyndte terror-kampagnen med en tidsindstillet bombe på Cyperns radiostation 1. april 1955, og siden har de gennemført en hårdnakket underjordisk aktivitet med våben- og pro-

paganda-støtte fra Grækenland gennem organisationen Eoka, som igen støtter sig på et celledsystem ud over øen.

Hverken Grækenland eller Tyrkiet kan påberåbe sig nogen adkomst til øen – England kun hvad det formelt folkeretslige angår, absolut ikke for sine gode gerningers skyld. Øen kom under engelsk styre i 1878 som et slags tyrkisk pant og tilfaldt endeligt England, da det tyrkiske fallitbo efter 1. verdenskrig blev delt. England gjorde dog intet for at vinde det rod-løse Cyperns hengivenhed. Som fremmede gik de rundt mellem cyprioterne og var alt for længe om at indse, hvad der burde gøres for at afværge et uvejr.

Det var hverken Grækenland eller Tyrkiet, som satte opstanden i gang – tværtimod syntes ingen af de to lande særlig interesseret i det cyperske røre i begyndelsen. Bolden blev givet op af den græsk-katolske gejstlighed's overhoved på øen, ærkebiskop Makarios, som ønskede et tilhørsforhold til Grækenland. Hvorfor? Der var ingen nationale bånd mellem Grækenland og Cypern, undtagen måske det ene, at de kunne forenes i en drøm om et Stor-Hellas eller måske rettere genoplivelsen af det gamle Byzans (fordums den østlige græsk-talende halvdel af det romerske rige). Dengang havde den græsk-katolske kirke sin storhedstid, nu er den splittet og svag. En genopliven af de gammelgræske traditioner, som Cypern frem for alt er udtryk for, ville måske rejse den til ny magt og væld.

Medvirkende var sikkert også, at de gejstlige følte sig tilsidesat af englænderne. Ganske vist var kirken udelukket fra at spille nogen politisk rolle under det 300-årige tyrkiske tvangsstyre, men havde vidtgående beføjelser i både kulturelle og administrative sager.

Da englænderne kom til, blev det lige omvendt. Den administrative myndighed blev frataget kirken, til gengæld tog man det ikke så nøje med lidt

politisk frispog, indtil klokkerne ringede...

Selvstyre passede dårligt sammen med gejstlighedens interesser, for selvstyre forudsatte demokrati, og demokrati kunne true kirkens magtmonopol. Derfor gik Makarios og hans folk ind for sammenslutning med Grækenland (Enosis). Og da de kommunistiske og venstreorienterede kredse, som er stærke nok til at vælge borgmestre i de større byer, så, at der kunne rejses folkestemning på dette program, blev også de tilhængere af Enosis, skønt uenige om alt andet. Konkurrence om folkets gunst drev begge parter ud i et stadig mere yderligtgående fjendskab til englænderne. Samtidig pustede Grækenland til ilden med våbenleverancer, propaganda og provokationer.

Det mærkelige er, at den græske befolkning – med eller mod deres vilje – lod sig rive med, skønt kendsgerningerne viser, at de sidste års stærke udvandring ikke søger til „moder Grækenland“, men til det britiske imperium. Siden 1952 er ca. 12.000 rejst til Storbritannien, ca. 2.400 til andre britiske lande, 700 til USA, men kun 15 – femten – til Grækenland.

Da terrorbølgen var på sit højeste, havde briterne til en vis grad tyrkerne på deres side, ikke fordi tyrkerne havde mere til overs for briterne, men fordi disse var en beskyttelse mod græsk styre på øen og endnu værre: Enosis.

Navnlig det sidste provokerede Tyrkiet voldsomt frem. Mens Cypern ligger 800 km fra det græske hovedland, er afstanden til den tyrkiske kyst kun 80 km, og et græsk Cypern vil derfor være en spydstage lige ind mod Tyrkiets hjerte.

Rollerne er byttet om, således at det nu er tyrkerne, som har overtaget voldsmetoderne og sandsynligvis vil udvikle et terrorsystem i lighed med det græske. Dog, Eoka eksisterer stadig og kan ventes at rejse sig i samme øjeblik, englænderne giver tyrkerne nogen indrømmelse eller opgiver

ævred og overlader FN eller NATO styret af øen. Grækerne vil nemlig ikke vide af nogen overhøjhed, om det så er i det internationale fællesskabs navn, og tyrkerne vil ikke vide af nogen selvbestemmelsesret, fordi de er i mindretal, men kræver deling af øen, hvad grækerne totalt afviser. Englands sidste Cypern-plan har ikke store chancer.

Og dog er der et håb, fordi de nationale lidenskaber egentlig er noget kunstigt, en opagiteret stemning, som ikke har bund i befolkningens sædvaner og livsform. Indtil de sidste år har grækere og tyrkere levet fredeligt side om side, man kan godt sige i broderligt naboskab, uden at der i det daglige blev spekuleret over forskel i race og religion. Bønderne er den største erhvervsgruppe på øen, bestående af både tyrkere og grækere, og al fanatisme lå dem fjernt. Længe inden ophidselsen satte ind havde de af egen drift begyndt at samarbejde på andelsbasis, først i kreditforeninger, senere i mange andre former for kooperativ virksomhed. Havde det britiske styre bedre forstået folkementaliteten og udnyttet den goodwill, som kunne være opnået ved i tide at lade andelsbevægelsen udvikle sig i det helt store format, ville situationen på Cypern se helt anderledes ud i dag.

Det er nemlig en kendsgerning, at henover alle nationale, religiøse og ideologiske modsætninger står andelsbevægelsen som den eneste brobygger mellem de splittede grupper. Ikke blot på den måde, at tyrkere og grækere står sammen i de kooperative organisationer, men disse spænder også over de indbyrdes stridende græske fraktioner fra de religiøst-nationale kredse til det yderste venstre.

Det har vist sig, at Rochdale-princippet om politisk og religiøs neutralitet har kunnet stå sin prøve i den cypriotiske andelsbevægelse. Det britiske styre har fuldt ud erkendt, at her findes en vej til sameksistens og gør i dag sit yderste for at drive andelsbevægelsen frem til

en stærk position. Der findes et specielt regerings-departement, som ikke har anden opgave end at fremme andelsbevægelsens virksomhed, og i de sidste par år har en ung engelsk leder Mr. Alexander – efter i begyndelsen at have været fortvivlelsen og opgivelseren nær – opnået imponerende resultater. Uden hensyn til sin egen sikkerhed er han på færde overalt på øen, hvor der er chancer for at sætte noget nyt i gang. Hans nærmeste medarbejdere er to tyrkere og to grækere. Noget bedre kan ikke siges, end at de roser hinanden overstrømmende.

Selv målt med det anselige stadium, dansk andelsbevægelse er nået frem til, kan resultaterne på Cypern siges at være imponerende. Der er sandelig intet „underudviklet“ ved de cypriotiske præstationer. Hvis man anbringer små cirkelmærker på et kort over Cypern, hvor der findes en andelskasse, en brugsforening, en indkøbs- eller salgsforening, vil kortet være mere plettet end en leopard, så tæt ligger de hinanden. Der findes næppe en landsby, hvor midtpunktet ikke er et fint hvidt hus. Dette fine hvide hus er den lokale andelskasses residens, og rummer som regel også den lokale brugsforeningsbutik. Over halvdelen af de 500 andelskasser samarbejder så intimt med brugsforeningen, at de har fælles sekretær.

Disse andelskasser er rygraden i Cyperns andelsbevægelse. De første opstod på lokale småbrugers initiativ som en reaktion mod købmændenes tyranni. Købmændene optrådte som pengeudlåner i stor stil og pålagde ågerrenter fra 15 op til 50 pct. Samtidig tvang de låntagerne til at lade alt køb og salg gå gennem deres forretning. De arme bønder var helt i deres magt, og kunne de ikke klare forpligtelserne, overtog pengeudlånerne simpelthen deres jord – inderst inde deres endelige hensigt, da besiddelse af jordejendom er grundpilleren i Cyperns økonomi.

For at præstere tilstrækkelig garanti for banklån, måtte deltagerne i de nye andelskasser stå last og brast med hele deres ejendom. Mange kriser og vanskeligheder måtte de igennem, og tit svævede foretagendet i en tynd tråd, inden de fik fast grund under fødderne. Endelig havde de gjort sig fri af pengeudlånerne, og flere og flere kom til – de ældste kasser kan nu låne penge til de yngre. Regeringsmyndighederne fik langt om længe også øje på reformbevægelsen, støttede den med garanti og kreditforbindelser, indtil andelskasserne fik deres egen centralbank. Og så var sejren vundet. Andelskasserne står i dag med en tilslutning på mindst 80.000 medlemmer (af øens halve million indbyggere) og råder over mindst 68 mill. kr. i indskud (tilsvarende i ud-lån), samt 8 mill. i reserver, mens centralbanken samtidig har indskud på 28 mill. kr. og 7 mill. kr. i reserver. Centralbanken har den for en bank besynderlige opgave også at være importør eller opkøber af frø, udsæd, gødningsstoffer og sygdomsbekæmpelsesmidler til fordeling blandt medlemmerne.

Næst i betydning, men af yngre dato og derfor endnu på pionerstadiet, er brugsforeningsbevægelsen. Der findes knap 300 brugsforeninger (i 1945 kun 18) med ca. 50.000 medlemmer. I tiåret 1945-55 steg omsætningen fra knap 400.000 kr. til 40 millioner kr. – en nærmest stormende vækst. I en halv snes landsbyer mellem Nicosia og kystbjergene besøgte jeg et tilsvarende antal brugsforeninger, som nok stod langt tilbage, målt med vor standard, men himmelhøjt over, hvad man tidligere var vant til hos de landhandlende.

Man havde indtryk af, at arbejdet skred frem med begejstring, men der var lige så megen forskel fra sted til sted som i Danmark. Nogle brugsforeninger var ivrige efter alt det nyeste i butiksinventar, salgsorganisation, varestandardisering m.m.,

mens andre ikke ville give slip på de mere gammeldags salgsformer (udvejning fra kasser og sække, tapning fra tønder o.s.v.).

Hver forening bestemmer for sig selv, og det har haft enestående betydning for det lokale sammenhold, samtidig med at lånemidlerne er blevet fordelt rigtigt, fordi landsbyens egne folk bedst ved, hvem der fortjener at blive hjulpet og hvor meget.

Blandt Cyperns produkter står en så ejendommelig afgrøde som Johannesbrød (presses til olie eller bruges som en slags luksufoder i den ædlere hesteavl) højt i toppen, sideordnet med appelsin- og citron-frugter. Da der blandt de små citrus-dyrkere ofte hersker det ejendommelige system, at de for et år ad gangen lejer deres træer ud til andre, har det været lidt svært at få gang i en rationel andelsdrift af citrusdyrkningen (for-sidebilledet viser et glimt fra høstningen). Til gengæld har behandling og afsætning af Johannesbrød taget téten som en andelsopgave i så rivende fremgang, at man, når man vader rundt i de vældige bjerge af sorte Johannesbrød på de tærskerier, som ligger fordelt over øen, mindes mejeriernes pionertid i Danmark. Men ved siden af alt dette findes andelsvirksomheder til presning af olivenolie og fremstilling af vin, maskinstationer og overrislings-centraler, kooperative biholdere og hønseholdere, transport- og byggeselskaber, kooperative opdrættere af silkeorme, håndværkerselskaber og indkøbs- og salgsforeninger for landbruget m. m.

Adskilligt er i så stærk udvikling, at man kunne fristes til at tro, at Cypern er på vej til at blive et andelsland i renkultur. Vil andelsbevægelsen, hvis sindene falder til ro, kunne præstere opbygningen af en fredelig samfundsskikkelse, eller er den dømt til at lide skibbrud i to terror-bevægelser stormløb mod hinanden og den styrende magt?

Den nærmeste fremtid vil give svaret.

"træt" tøj bliver som NYT

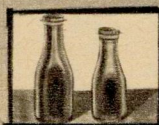
CRACKFREE
gør tøj
let at stryge.

CRACKFREE
gør tøj
let at vaske.

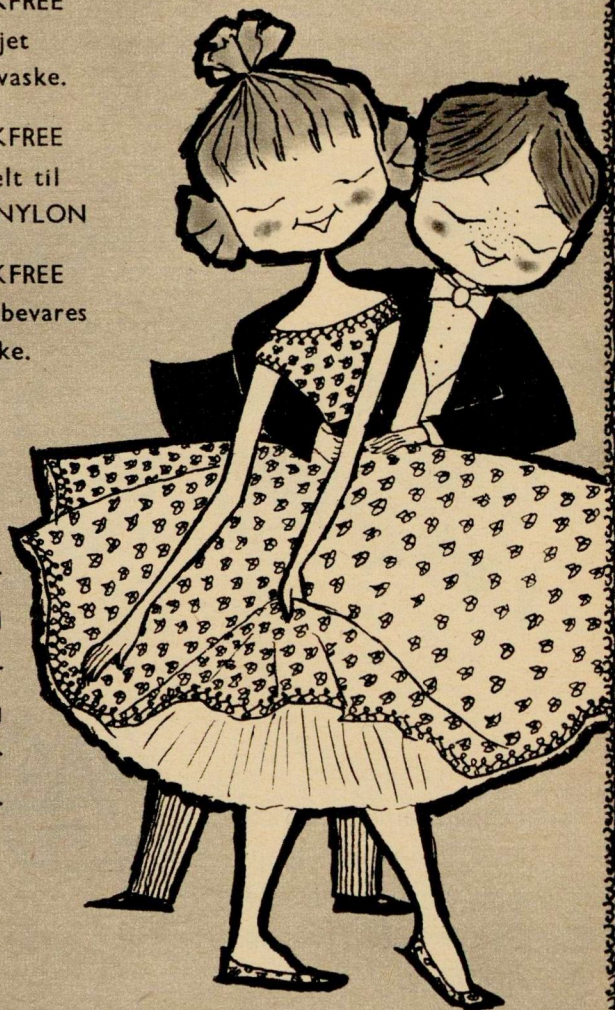

CRACKFREE
er ideelt til
PAPERNYLON

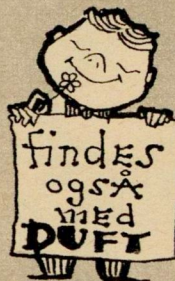
CRACKFREE
kan opbevares
på flaske.

Ja, Deres tøj bliver knitrende NYT med CRACKFREE - farverne virker NYE og friske, og tøjet bærer sig, som var det flunkende NYT.

CRACKFREE smyger sig om stoffets fibre, beskytter det mod snavs og slid, og gør det let at vaske. Og CRACKFREE er lige velegnet til storvask som til finvask, - til bomuld, rayon, perlon, orlon, - ja, selv til uld.

Så nemt er det: Rør CRACKFREE ud i koldt vand, tilsæt kogende vand til appreturen er glasklar, koldt vand i passende mængde, og DERES TØJ BLIVER SOM NYT.

FÅS HOS ALLE HANDLENDE

- den moderne husholdningsappretur

crackfree

..helle

for det med
chokolade!

For alle børn er et stykke med chokolade »højt« smørrebrød, - men det skal være FDB pålæg-chokolade, den i kæmpe-æskan, - det nemmeste og mest holdbare pålæg i sommervarmen.

125 gram bitter eller fløde
kr. 1.90.

- gå i Brugsen

- så får De endda dividende

Odense: Forvalter
V. L. Aagaard,
Isenkramafd. Århus.

Viby J.: Sekretær
Halvor G. Olesen,
Distributionsafd.

Vordingborg:
Skr. Helge Viskum,
Distributionsafd.

DE NYE STORAFDELINGER. - I *Samvirke* nr. 12 bragte vi en meddelelse om forretningsførerne og afdelingscheferne ved de tre første af FDBs nye storafdelinger. Til hver af disse afdelinger vil blive knyttet en ny lederpost, nemlig en driftsleder, der sideordnet med afdelingscheferne vil få den daglige ledelse af hele lageret og af den del af kontoret, der omfatter ordrebehandling og bogholderi. Afdelingens bogholder og dens forvaltere vil sortere under driftslederen. Det bliver driftslederne, der i særlig grad får ansvaret for den rationalisering, som arbejdet i de nye storafdelinger skal give sig udslag i. Billederne herover viser driftslederne i de tre første afdelinger.

Sv. Kock Hansen.

Aage Kappel.

V. Teilmann.

E. Skovmand.

Sv. Hansen.

Axel Jørgensen.

NYE AFDELINGSCHEFER. - En række af FDBs afdelinger skifter chef i den nærmeste fremtid. Fuldmægtig Svend Kock Hansen, Århus, er udnævnt til chef for Vejle-afdelingen. Lederne af Sønderborg-afdelingen, forretningsfører Aage Kappel, og af Kolding-afdelingen, forretningsfører V. Teilmann, trækker sig på grund af alder tilbage 1. oktober. De afløses af henholdsvis forretningsfører Eilif Skovmand, Horsens, og forretningsfører Svend Hansen, Randers. Afdelingerne i Randers og Horsens står som bekendt foran nedlæggelse. Til forretningsfører for den samlede isenkram-salgssafdeling i København er udnævnt disponant Axel Jørgensen, København, som efterfølger forretningsfører Poul Jensen, der er udnævnt til direktør.

FLERE HUSMODERDAGE

Husmoderdagene har været en betydelig succes for de brugsforeninger, som har benyttet dette middel til at skabe direkte kontakt mellem brugsen og husmoderne. Det er derfor med glæde, man ser, der nu vil blive mulighed for at tilrettelægge sådanne arrangementer i et væsentligt større antal end hidtil.

Meddelelsen herom gives i *Årbog* 1958 som FDBs oplysningsafdeling netop har udsendt. Det fikse, lille hefte træder i stedet for de tidligere *Oplysningspjecer* og indeholder, foruden beretning

om den forløbne sæson og kontante oplysninger om den kommende, to artikler af foredragschef *Hans Sølvhøj* og højskolelærer *Poul Brøndsted* om baggrunden og motiveringen for oplysningsarbejdet.

Blandt de nyheder, afdelingen tilbyder, er en *årsrevy*, en serie farvelysbilleder med ledsagende kommentar, som i forbindelse med formandens lokale beretning kan give medlemmerne et indtryk af større begivenheder og nyskabelser inden for den samlede brugsforeningsbevægelse.

ANVA:

5 millioners omsætning i de første 2½ måned

I DE første 2½ måned af sin tilværelse som stormagasin i Københavns centrum har det nye ANVA haft en omsætning på over 5 millioner kr. – svarende til en tredobling af omsætningen i de tidligere lokaler på Islands Brygge.

Direktør Henry Pedersen – og forretningens personale, som nu er på over 200 mennesker – høstede megen anerkendelse, da han på ANVAs generalforsamling kunne forelægge dette resultat.

– Den uhyre vanskelige opgave at flytte en sådan virksomhed er lykkedes over al forventning, sagde formanden, direktør Kaj Nielsen, HB. En meget alvorlig, meget spændende fase i ANVAs historie er gennemført på en måde, andelshaverne har al mulig grund til at være tilfredse med. Efter det hidtidige salg må vi forvente en omsætning i 1958 på 17–20 mill. kr., så vi kan med nogenlunde sindsro se fremtiden i møde...

Samtidig er Norita-magasinet i Holbæk kommet således i gang, at alt tyder på, det også her vil gå godt.

Ombygningsomkostningerne ved ANVAs nye hus beløber sig til ialtfald 5 millioner kr.,

oplyste Kaj Nielsen videre. Sandsynligvis vil der senere fremkomme forslag om en vedtægtsændring, som kan muligegøre en kapitaludvidelse.

Lovordene gjaldt også resultatet af det „gamle“ ANVAs sidste regnskabsår. Omsætningen var her 7,3 mill. kr. – d.v.s. ca. 1 million kr. mere end året før (da fremgangen iøvrigt også var på ca. 1 mill. kr.). Alle afdelinger havde fremgang, og større fremgang end året før. Det faktiske nettooverskud beløb sig til 533.000 kr. (foruden dividenden på 112.000 kr.) og det har derved været muligt at bedre selskabets konsolidering i betydelig grad.

Det stigende omfang af salget på konto kommer til udtryk i en stigning i tilgodehavendet hos debitorer fra 1,3 til 2,0 mill. kr., men direktør Henry Petersen understregede, at ANVA ikke havde dårlige erfaringer med sine debitorer.

Generalforsamlingen vedtog atter i år at give 3 pct. bonus (dividende) på varekøbene, bestyrelsen genvalgte og dirigenten, førstedirektør Ebbe Groes, FDB, sluttede af med et varmt *Tak for resultatet!* til dir. Henry Pedersen og hans medarbejdere.

DØDSFALD

Næstformanden i FDBs repræsentantskab, lærer Jens Tudvad, Boestofte, er død, 78 år gammel. Igennem 37 år var Tudvad friskolelærer på Stevns, og samtidig udførte han et omfattende arbejde indenfor en række folkelige organisationer. I andelsbevægelsen var han ud fra et stærkt ideelt synspunkt virksom lige fra århundredskiftet, og ikke mindst hans virksomhed som kredsrepræsentant for FDBs 19. kreds gjorde ham kendt af mange brugsforeningsfolk. Desuden var han formand for friskolebladet Baven, medlem af repræsentantskabet for De samvirkende Sygeplejeforeninger, kasserer for Andelsbageriet Stevns m. m.

DIREKTØRSKIFTE. – Forretningsfører Vagn Balle er konstitueret som direktør for Det danske forlag fra den 1. august d. å., på hvilket tidspunkt direktør Poul Herning fratræder.

KORTERE ARBEJDSSTID FOR BRUGSFORENINGS-MEDHJÆLPERE

Brugsforeningsmedhjælpernes og lærerlønnes løn og arbejdsforhold er nu aftalt for tiden indtil 1. marts 1961, idet såvel medhjælperne som Brugsforeningernes Arbejdsgiverforening har vedtaget mæglingsskiftet til en 3-årig overenskomst. Forslaget var udarbejdet af mæglingsskiftet, direktør G. Drachmann, Arbejdstilsynet.

Aftalen deler som tidligere brugsforeningerne i tre grupper, hvoraf I og II omfatter 1515 brugsforeninger, der har omsætningen som grundlag for lønskalaen, mens gruppe III omfatter 57 bybrugsforeninger, hvis lønsystem er baseret på anciennitet. (En del af de største brugsforeninger falder dog helt uden for den i artiklen her omtalte overenskomst, idet de enten har direkte aftaler med afgørbundet eller er med i en fællesoverenskomst sluttet af De samvirkende Brugsforeninger).

Fælles for grupper I, II og III er, at den normale ugentlige, effektive arbejdstid fra 1. marts 1959 nedsættes til 45 timer.

Fælles er endvidere bestemmelser om, at man i overenskomstperioden skal undersøge mulighederne for oprettelse af samarbejdsudvalg, udbygning af kursusvirksomhed, gennemfø-

relse af en talsmandsordning og indførelse af interesseløn.

Endvidere sker for alle tre grupper lønforbedringer, men efter forskellige skalaer. I gruppe I og II forhøjes medhjælpernes lønninger med 25–60 kr. månedlig. Læringslønningen forhøjes med 4–29 kr. pr. måned, således at de ældste læringer får den største stigning. Forhøjelsen gælder fra 1. marts 1958, men de største stigninger aftrappes, så de først fuldtud træder i kraft 1. marts 1960.

I gruppe III forhøjes læringslønningen med det samme som i gruppe I og II. Medhjælperlønningen forhøjes pr. måned med 20–75 kr. for mænd og 20–95 kr. for kvinder – alt efter løntrinnet. Endvidere ligger der en forbedring for lidt ældre medhjælperne i, at antallet af lønsatser øges. Lønforhøjelserne i denne gruppe aftrappes over perioden fra 1. marts 58 til 1. marts 60.

Ved forelæggelsen på generalforsamlingen i Brugsforeningernes Arbejdsgiverforening sagde formanden, landbrugslærer Aage Toft, Ladelund, at forslaget, hvad lønnen angår, betyder en overføring af de stigninger, hovedorganisationerne (på arbejdsmarkedet udenfor brugsforeningerne)

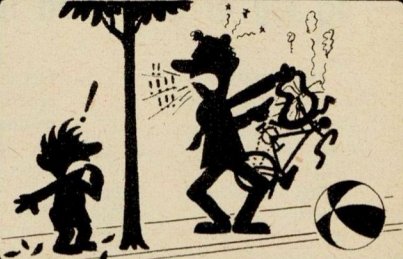
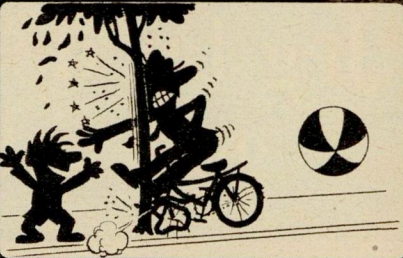
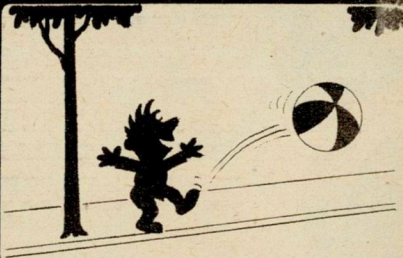
har aftalt. Han fremhævede dog, at man påny havde konstateret vanskeligheden ved at finde frem til de rigtige tal for de overenskomster, som er baseret på omsætningens størrelse, og mente, at man burde tage spørgsmålet om overgang til overenskomster baseret på anciennitet op til drøftelse.

Under den ret langvarige debat om overenskomsten udtalte en række talere betænkelighed både ved arbejdstidsforkortelsen og lønstigningen. Navnlig fremhævedes, at små landbrugsforeninger ville mærke ændringerne i form af forringet konkurrenceevne, men man understregede, at en yderligere rationalisering med bistand fra FDB ville modvirke disse vanskeligheder. Endvidere gjordes der indsigelse mod, at brugsforeningernes overenskomster bringes til ende på et så sent tidspunkt i forhold til andre, at der, som det udtryktes, ikke rigtig er noget at forhandle om eller nogen praktisk mulighed for at forkaste resultatet.

Ved den skriftlige afstemning vedtoges overenskomsten med 83 stemmer for, 9 imod og 18 blanke.

Til bestyrelsen nyvalgte lærer M. Christensen, Hasmark, i stedet for statshusmand J. Nielsen, Nørreballe.

Børn er børn...

– men også voksne kan ved fejl eller for-sømmelser forvalde andre skade. En HUS-STANDSFORSIKRING i Mejeriernes og Land-brugets Ulykkesforsikring dækker erstatningsansvaret for hele familien. Den om-fatter nemlig familieansvarsforsikring og dækker tillige indbo, klæder, rede penge og cykler (uden tillægspræmie) mod brand, tyveri og vandskade.

MLU

fordelagtig

forsikring

Jeg får de gode ideer i **ALT** for damerne

— og jeg er især glad for de skønne broderimønstre

Der er også...
Fængslende romaner
og noveller. —
Interessante aktuelle
artikler. — Person-
lig brevkasse. —
Modeny. — Praktiske
boligsider. —
Lægebrevkasse — og
meget mere
underholdende og
nyttigt stof.

75 øre.
Fås hos alle
bladhandlere og på
postabonnement.

Det er efterhånden blevet til mange dejlige håndarbejder, som pynter i vort hjem — takket være de nemme anvisninger med farveillustrationer i „ALT for damerne“. De har givet mig mange hyggelige timer — og har kun kostet en bagatel.

Jeg turde ikke sy selv — nu tør jeg!

Før har jeg aldrig været særlig ferm til at sy tøj, hverken til børnene eller mig selv, men nu går det fint — efter „ALT for damerne“s snitmønstre og „Mønster på Stof“.

Vi har ingen problemer med gaver

„ALT for damerne“ bringer så mange tips om fikse nyheder, at vi altid har nemt ved at finde på gaver. Ofte er det ting, jeg selv kan fremstille, så jeg sparer både tid og penge.

Jeg ved altid, hvor jeg skal søge råd

— for jeg samler på „ALT for damerne“s små håndbøger om alle mulige praktiske emner. De er lige til at tage ud af bladet og gemme...

ALT for damerne

Køb hver tirsdag
— det nyttige ugeblad

Byens smukke gamle kvarter med velholdte patricierhuse.

I LEGETØJSFORMAT

DER ER hyggeligt og malerisk i havnekvarteret i Madurodam. Men vov Dem ikke for langt ind i dets snævre gyder. Ingen vil „rulle“ Dem, men gyderne er så snævre, at et par herresko nr. 44 ville vælte husvæggene. Madurodam er den eneste storby, der ikke findes på noget kort. Alligevel: autostradaer leder trafikken ind til byen, havnen og lufthavnen er stærkt trafikeret, et stort forretningskvarter fortæller om det vældige liv i byen, og et malerisk kvarter findes langs de gamle kanaler. Det hele er nemlig en miniatureby, et spændende studieobjekt for enhver dreng mellem 5 og 70, en hollandsk turistattraktion ud over de sædvanlige.

Typisk for en hollandsk by med mange århundreder bag sig, er den lave husrække langs kanalen. Men fremskridtet banker på, og nye forretningsbygninger skyder op lige ved de maleriske huse.

Flodprammen beundres af tilskuere i nationaldragter og træsko.

SKOLENS GAMLE TRÆ

i nyt skrud

Den årelange skolestruktur-debat omfattede efterhånden så mange forslag, modforslag, ændringsforslag og kompromisforslag, at det selv for mange skolefolk kunne knibe at følge med i, hvad der til sidst kom ud af det hele. Nedenstående tegning og tekster skulle imidlertid give en oversigt over hovedpunkterne i den skoleordning, som nu er gældende lov.

HVORNAR TRÆDER NYORDNINGEN I KRAFT? De børn, som i år er kommet i 1. eksamensmellem eller 1. fri mellem, udgør mellem skolens sidste årgang. Om 4 år aflægges altså mellem skoleeksamen for sidste gang. Fra 1959 kommer børnene fra 5. klasse op i hovedskolens 6. klasse.

LANDSBYSKOLEN LIGESTILLES MED BYSKOLEN. Formanden for Københavns Kommunalærerforening har hævdet, at der med nyordningen i højere grad bliver tale om en ændring af navnebetegnelsen for de enkelte klasser end om en ændring af afdelingernes karakter og indhold. Dette er dog navnlig sagt med henblik på byskolen. For landsbyskolen betyder den nye lov en afgørende vinding, idet den principielt ligestilles med købstadskolen. Om der også i praksis bliver tale om ligestilling, er jo bl. a. et økonomisk spørgsmål. De 1- og 2-klassede landsbyskoler (i tyndt befolkede egne, små kommuner etc.) afskaffer den nye skolelov ikke uden videre.

Erhvervslinier. — En skole skal udbygge sin hovedskole med en 8. klasse, dersom mindst 10 elevers forældre ønsker det. Er antallet under 10, skal kommunen betale for disse elever på en anden skole (eller eventuelt yde tilskud til et efterskoleophold). 9. klasse kan kommunen ikke tvinges til at oprette, men den skal eventuelt betale for børn, der går i 9. klasse i en anden kommune.

I 8. og 9. klasse skal der lægges særlig vægt på at forberede overgangen til erhvervsarbejde eller -uddannelse, og klasserne kan derfor deles op i linier, f. eks. en handels- og kontorlinie, en håndværks- og industrilinie og en husholdningslinie. Egentlig faglig undervisning må det dog ikke være.

Boglig eller ikke-

boglig? — Fra 1. til udgangen af 7. skoleår vil alle elever fremtidig gå i *Hovedskolen*, men hovedreglen er, at den for 6. og 7. skoleår deles i en boglig og en ikke-boglig linie. Børnene fordeles på disse to linier, efter skolens skøn og under hensyntagen til forældrenes ønsker. Skolens skøn baseres på det almindelige indtryk af barnet, men også på nogle skriftlige prøver i dansk og regning i 5. skoleår. Disse prøver skal være ens inden for samme kommune.

UDELTE KLASSER. Delingen af børnene i 6.-7. skoleår forlanges kun i skoler med 2 eller flere klasser pr. årgang. Også her kan dog gives tilfaldelse til udelte 6. og 7. klasser. Hvis flertallet af en 5. classes forældre forlanger det (og det er praktisk gennemførligt) fortsætter denne klasse udelte — men får dog nogle timer med „delt“ undervisning i 7. klasse. Forældre til et barn i en „udelte“ klasse kan få det overflyttet til en delt, hvis skolen har en sådan.

DE 5 FØRSTE SKOLEÅR. Ordningen bliver her stort set den samme som hidtil — men disse klasser skal altså ikke mere hedde „grundskole“ eller „undervisnings-

AFSKAFFES EKSAMEN? Så længe børnene er i den undervisningspligtige alder — d. v. s. i 1. til 7. skoleår — bliver der ikke tale om nogen egentlig eksamen. Dog vil de skriftlige prøver, som udgør en del af grundlaget for delingen af børnene efter 5. klasse, måske kunne minde lidt om skriftlig eksamen. Ved optagelsen i 1. realklasse (aldersmæssigt svarende til 3. mellem nu) vil nogle børn komme ud for en optagelsesprøve, hvis karakter af eksamen næppe kan skjules. Mellem 1. og 2. real samt efter 2. real afholdes prøver, hvoraf navnlig den sidstnævnte vil have et klart eksamenspræg. Den falder på det trin, hvor nu mellem skoleeksamen ligger. Realeksamen og studentereksamen røres der ikke synderligt ved. Iøvrigt siger loven, at afgangsbøgerne tidligst fra 8. hovedskoleklasse må være baseret på særlige afgangsprøver. Bøgerne, som udfærdiges for alle børn, der går ud af skolen efter 7. klasse eller senere, skal angive børnenes standpunkt i skrivning, skriftlig og mundtlig dansk og regning samt i yderligere to fag og — hvis børnene ønsker det — i et fremmedsprog. Disse vidnesbyrd gives i ord (ikke i tal) og der må ikke gives nogen hovedkarakter.

REALAFDELINGEN

1.-3. realklasse omfatter den samme fagkreds som nu 3.-4. eksamensmellem og realklassen. Den afsluttende realeksamen vil også stort set blive identisk med den nuværende. Noget nyt er, at der i 3. realklasse kan indrettes en teknisk linie med særlig hensyntagen til den matematisk-fysiske faggruppe.

Studentereksamen

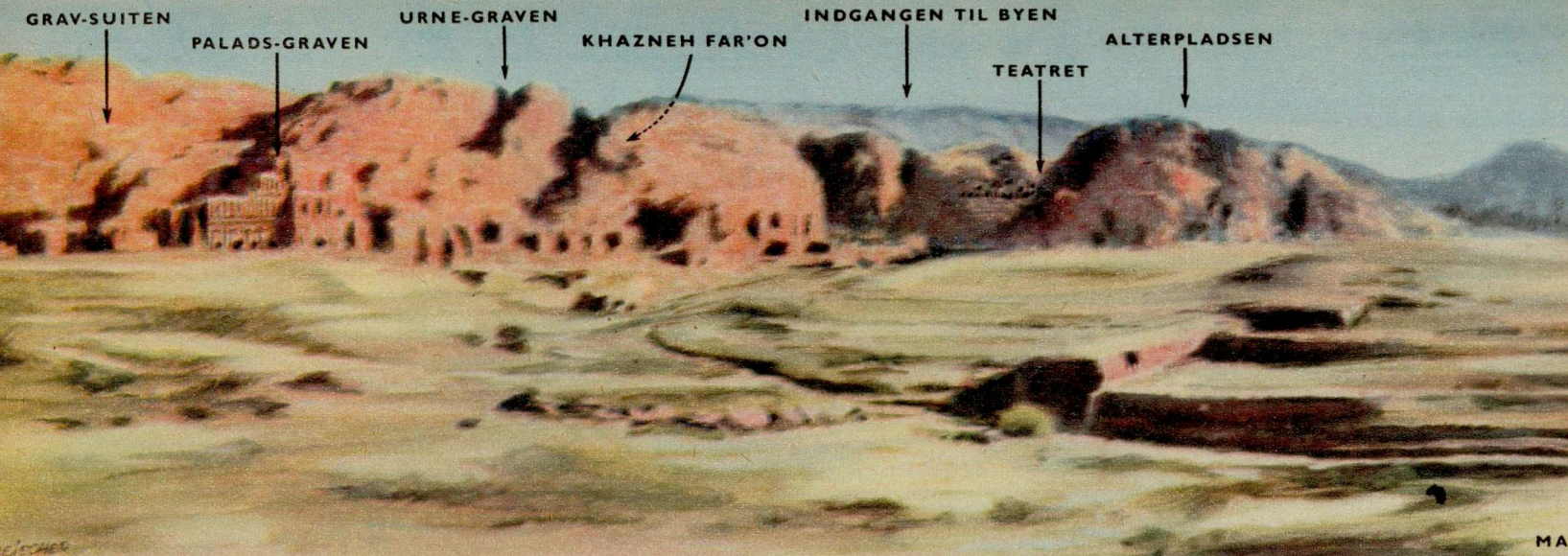
GYMNASIE SKOLEN

Gymnasiet bliver tre-årigt som nu. Overgangen hertil sker normalt fra 2. realklasse, og denne afsluttes derfor med en *oprykningsprøve*, som — ihvertfald for de skriftlige fag — gøres ensartet for hele landet. Denne prøve placeres altså på det trin, hvor hidtil til mellem skoleeksamen har ligget, og overtager denne eksamens funktion som adgangsprøve til gymnasiet og til den sidste klasse før realeksamen.

MED ELLER UDEN OPTAGELSESPRØVE. — Fra den boglige linies 7. klasse vil et barn normalt kunne optages i samme skoles 1. realklasse uden prøve — såfremt skolen skønner, at det er dygtigt nok. I modsat fald kan eleven eventuelt forlænge en optagelsesprøve afholdt. Optagelse i realafdelingen af børn fra andre skoler og af børn, der ikke opfylder kravene til forudgående skolegang, kan betinget af optagelsesprøve. Dette vil formentlig bl. a. få betydning for børn, som søger over i en gymnasieskole fra realafdelingens begyndelse.

„DEN LILLE EMBEDSEKSAMEN“ FORSVINDER. — Mellem skolen forsvinder helt, og dermed også den mellem skoleprøve — „den lille embedseksamen“ — hvorved man hidtil har fordelt børnene på eksamensmellem skole og fri mellem efter de 5 første skoleår. Prøvens eksamenspræg var dog efterhånden, bl. a. i København, noget udvisket. På dette tidspunkt har man hidtil — hvis man var noget i retning af et ug-barn — kunnet gå over i gymnasieskolens mellem skoleafdeling. Fremtidig vil overgang til gymnasieskolen altså først

Således tegner sig Petras panorama, når man står på højderne i byens midtpunkt og ser fra øst til vest. Længst ude mod øst bemærkes det bjergmassiv, som gennemskæres af den 2 kilometer lange slugt, hvis udmundning markeres af pilen med betegnelsen: Indgang til byen. Stående på dette sted har man foran sig (men halvt skjult af klippernes runding, således som billedet her ses) det store amfiteater med 2000 siddepladser hugget ind i klippevæggen. På toppen af den bagved liggende klippeknode findes alterpladsen, som har bidraget til at kaste lys over oprindelsen til den muhammedanske dyrkelse af den sorte sten i Mekka. Klippeknuden overfor er Khubtha, som runder sig dybt ind i indgangsmundingen. Langs hele denne runding ligger i ubrudt kæde den ene klippegrav eller beboelseshule ved siden af den anden. På billedet ses nogle af de betydeligste, nemlig palads-graven og urnegraven (markeret af pilene), hvoraf den første har været brugt til kongebegravelser, den sidste formodentlig som tempel – på et meget sent tidspunkt i hvert fald som kirke. Petras bedst bevarede

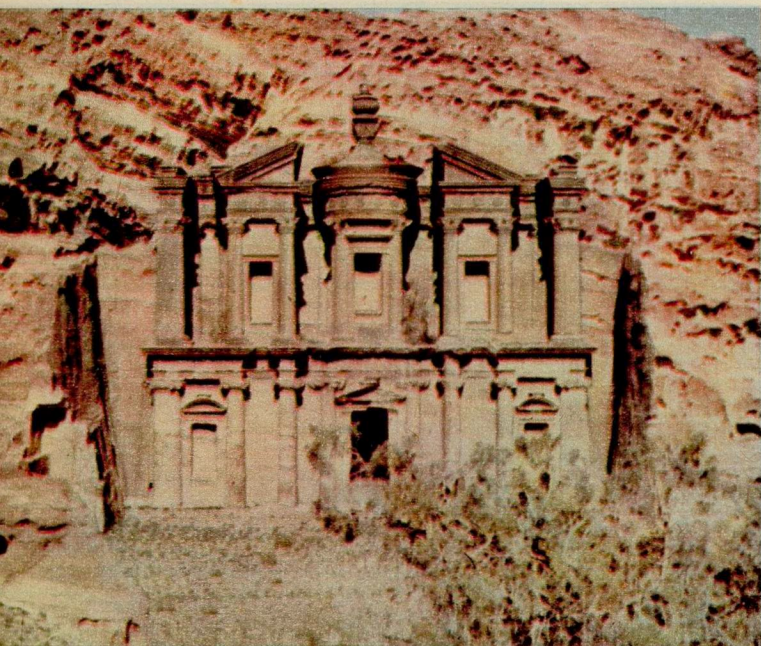
BYEN, SOM STEG FREM

TEKST OG FOTOS:

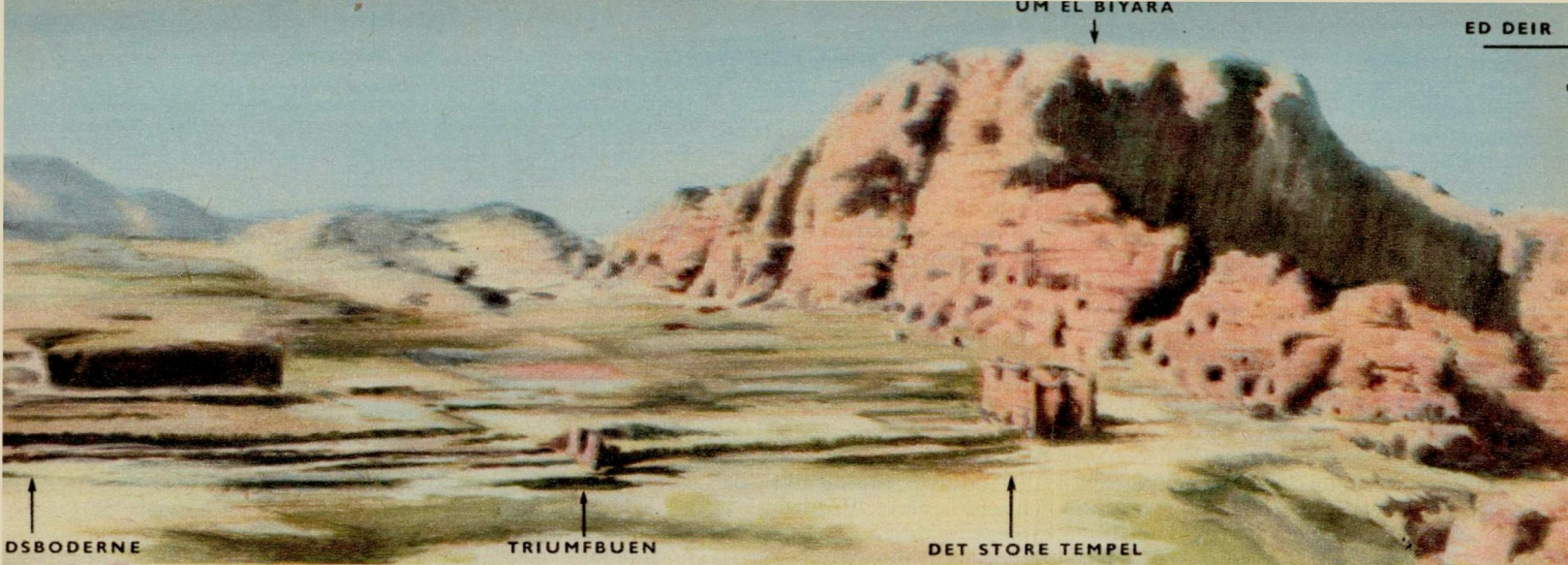
LANGT mod syd i Jordans grænseland ind mod Israel, hinsides sydspidsen af det døde hav, hvor Edoms bjerge ligesom er sprængt i skår af en voldsom naturkatastrofe (måske da Dødehavets gravsænkning blev til), ligger oldtidens Petra indhyllet i forglemmelser og mystik som ingen anden ruinby i verden. I henved 1500 år kendte ingen, undtagen nogle få arabiske beduiner, dens eksistens, og selv ikke de vidste, at byen engang havde været en blomstrende hovedstad i Nabatæernes rige, som strakte sin magt helt op til Damaskus.

Petra var urørlig, fordi den var lukket inde bag sine bjerge. Herfra

Skatkammertempel Khaznet Far'on, Petras bedst bevarede monument. I midten: Distriktets formeste sheik, Saleh El Ouran – to gange ledsager for kong Abdullah på pilgrimsfærd til Mekka.

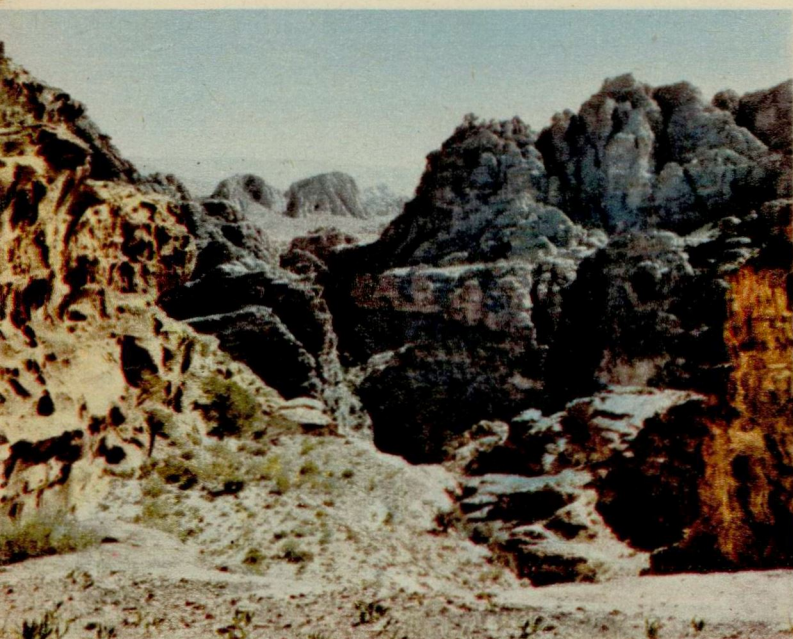
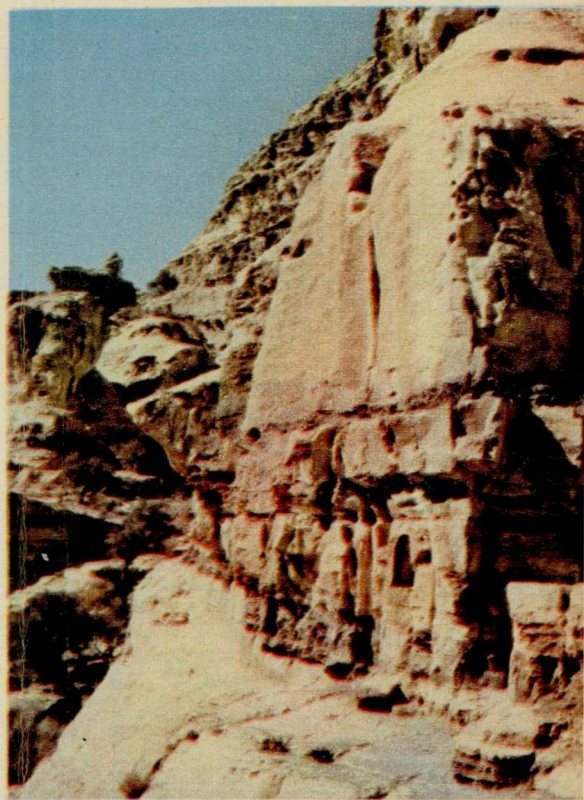
monument Khasneh Far'on (skatkammertemplet) ses ikke på billedet, da det ligger bag bjergvæggen helt inde i slugten (angivet ved den brudte pil). Vejen ses tydeligt slå en bugt op efter langs gravrækken, hvorefter den fortsætter i lige linie ind over billedet, engang byens hovedgade. På det svagt kuperede terræn bag dette hovedstrøg, lå den fritliggende del af byen med markedsboderne længst fremme mod gaden. På strækningen herfra frem til det store fritliggende tempel (se pilen) er gaden kampestensbrolagt og passerer undervejs gennem en trefløjet triumfbue (se pilen). Mod syd fandtes en mur, som skulle dække det eneste sted, hvorfra Petra kunne overrumples på grund af bjergenes ringere højde. Det dominerende klippeparti Um el Biyara (yderst til vest - højre) har med sin flade krone været beboet fra de ældste tider (omtalt i bibelen som Sela) og blev af Petras beboere brugt som tilflugtssted og fæstning, når fjender truede. Længst ud mod vest (udenfor billedet) opgangen til templet Ed Deir.

AF GLEMSELENS HAV

EGGERT NIELSEN

kunne karavanevejene mellem syd og nord, mellem øst og vest beherskes uden risiko for nogen gengældelsesaktion. Indtil endelig den romerske krigsmaskine fik overtaget - så sygnede Petra i de følgende århundreder hen, blev et ingenmandsland, forladt af guder og mennesker. De rester af fordums rigdom og herlighed, som ikke gik til grunde, blev - skjult bag deres bjergpanser - så fuldstændig udslettet af hele verdens bevidsthed, at videnskab og offentlighed næppe ville tro beretningerne, da det i 1812 lykkedes schweizeren Burckhardt forklædt som beduin-sheik at trænge ind til Petra, efter at han ved et rent tilfælde havde opdaget ruin-

Sidste etape på opstigningen til templet Ed Deir, hvis topprydelse, en stor urne-skulptur, ses bagest. De religiøse processioner bevægede sig op denne vej ad trapper og gallerier udhuggede i klipperne (t. h.).

byen under en opstigning til det nærliggende Arons bjerg, en strengt bevogtet muhammedansk helligdom, lukket for de vantro, fordi Aron, Moses' broder – selv æret som islamistisk helgen – ligger begravet på toppen.

I de følgende 150 år lykkedes det kun nogle få dumdristige forskere at trænge ind i Petra, og i hele mellemkrigstiden var det stadig forbundet med store omkostninger og strabadser og fare for beduin-overfald at nå frem til byen. Selv i dag er det svært nok at forcere de bjergveje, som i hårnålesvingene hænger ud over de svimlende afgrunde. Vejen til Petra går op og ned i bratte fald, dybt skårne kløfter og næsten lodrette klippe-mure. Vejbanen er primitivt udhugget, fyldt med klippekudener, støv og udskridende rullesten. Flere steder følger den samme spor som den gamle romerske hærvej.

At komme til Petra er som at opleve stemningen fra filmen *Table Horisoner* i omvendt perspektiv, som set gennem forheksede briller. Et *Changri-La* ophørt at leve. De tusinder møjsommeligt udhugne huler i de omliggende klipper stirrer på en som med døde øjne. Og når man vandrer hen over den slette, som engang var byens hovedfærdsels-åre, omgivet af støjende gader og markeds-boder, nu bare en kirkegård, så føler man sig som gående mellem spøgelse på en tid-løs strada, bjergtagen af stedets ensomhed, af dets mystik og naturromantik.

Da Petra døde, var det en død i skønhed. Dette landskab er helt anderledes end noget andet sted. Ikke blot er klipperne kaotisk forvredne, splintret som med en kæmpehånd, men det farvespil, som findes i de skiftende sandstenslag er så overraskende vekslende fra de hvideste marmortoner, gennem okker-

gult, terrakotta og rødt i alle nuancer, til helt lilla, violette og blånende schatteringer, nogle steder i dybe skygger, andre steder som et flammeskær i sollyset. Der findes klippesider, hvor hvide og røde farvelinier løber hinanden så tæt, at deres kurver danner de mærke-ligste abstrakte mønstre. Hvis man kan tale om et underværk i farver, er Petra noget nær det fuldkomne.

En to kilometers passage mellem lodrette klippevægge er den eneste adgang til byen. Hverken biler eller andre moderne befor-dringsmidler kan komme gennem slugten og flyvemaskiner kan ikke lande. Derfor er Petra tavs som graven. Ingen motorstøj eller andre af vore trommehinders plageårer bryr der gravfreden. Som for 1500 år siden må den sidste strækning tilbagelægges til fods eller på hesteryg. Ved landsbyen Wadi Musa foregår omstigningen fra bil til muldyr. Straks nedenfor Wadi Musas vingårde og terrasse-haver får man en forsmag på Petra. De mærkelige klippeformationer danner fantasitårne, -bastioner og -spir, og de første klippehuler viser sig i systematisk ordnede rækker. Efter al sandsynlighed kaserne for en forpost af gendarmeri. En særlig rummelig hule på en klippetop har været toldbod. Ingen af de krydsende karavaner, som kom sydfra og vestfra med varer fra Arabien, Ægypten, Palæstina og middelhavskystens handelsfolk fønikerne, eller fra nord og øst med Eufrat-Tigrisdalens og Indiens frem-bringerler, fik lov at passere uden at „spytte i bøssen“. De blev holdt under skarp kontrol fra klippetoppen.

Efter et halsbrækkende ridt på muldyrets ryg ned over klippeblokke, som ligger hulter til bulter foran indgangen, når man ind i slugten, hvis bund er fyldt med forræderiske stenblokke og rullesten. Hvert øjeblik venter man at stå på hovedet. Men samtidig er man som bjergtagen af det syn, der udfolder sig. Jo dybere man kommer ind, des højere rejser klipperne sig på begge sider. På de snævraste steder er spalten ikke over 2 meter bred. Ingen sol når ned gennem disse skakter. Ofte synes klipperne at mødes over ens hoved, og man føler sig i halvmørket som i en tempel-gang, uden anden lyd end stenenes raslen under hestens hove. I næste nu befinder man sig som i en labyrint med klippemure få skridt foran sig, så man ikke tror at kunne komme videre, før en skjult drejning pludselig åbenbarer nye spor. Man ville ikke blive forbavset ved at møde et af ens barndoms fabeldyr rundt om et af hjørnerne. – Og dér skimter man selve fêslottet lige for enden af en snæver gang.

Som en drøm ligger Khaznet Far'on (Skat-kammertemplet) i en bred lysning i slugten. Petras største klenodie. Kun en facade (for Petra består jo bare af facader ind til de bag-ved liggende hulrum), men hvilken facade!

En tryllestav må have hekset dette vid- under frem af den rå klippe. Man kan slet ikke forstå, at hver eneste detalje møjsomme- ligt er hugget ud af klippen, og at det rosen- røde farvespil i dette mesterværk af skulp- turel arkitektur er naturens eget bidrag til kunstværket. Et lykkeligt møde af kunst og natur, lysende levende mellem alt det døde. I plastisk ynde står denne komposition af søjler og kapitæler, søjlehal og frontespeice, nicher og andre græske tempelskulpturer, prydet med relieffer over mytologiske dyre- og gudemotiver – helt frigjort af klippens

tyngde. Et budskab om skønhed og ånd tværs gennem tiderne og samtidig indbegrebet af noget overnaturligt, en dårende ouverture til Petras egne gader.

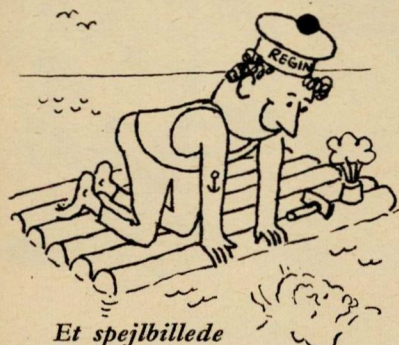
Øverst krones facaden af en urne-skulptur, skamskudt af utallige bøsseskud fra forbi- passerende beduiner. Ingen kunne klatre så højt til vejrs, men ned gennem tiderne gik sagnet blandt de primitive folk om en stor skat skjult bag urnen. Derfor denne tusind- årige fugleskydning uden fuglekonge. Hvis der nogensinde har været nogen skat, er den der stadig.

Atter snævrer slugten sig ind. Lige fra be- gyndelsen har man bemærket en dyb rende hugget ind i den ene klippevæg i dens fulde længde. Herigennem blev vand ledet ind til Petra fra Moses kilde nær Wadi Musa. Vand- forsyningen var Petras svage punkt, når klippefæstningen blev belejret. Ingen fjen- der kunne bane sig vej gennem slugten. En håndfuld mænd kunne forsvare den mod en hel hær. Men fjenden kunne afbryde vand- forsyningen, vel vidende at Petra var uden kilder. Byen havde imidlertid sikret sig mod at løbe tør ved opmagasinering af vand i væl- dige cisterner.

Straks ved slugtens udmunding i selve Petras indelukke begynder klippehulerne på begge sider: det fornemme hulekvarter, ses det, med høje facader og brede indgange. Nogle forskere mener, at disse huler har været grave eller templer, men adskillige af dem bærer tydeligt præg af at være beboelser. En enkelt af dem har udnyttet et klippeud- hæng som tag, støttet af søjler, hugget i sten. Flere steder fører trapper op til næste hule- etage, og der findes fortove mellem beboel- serne, hugget ud i afsatser på klippevæggen. Hele vejen rundt langs foden af klippe- knuden El Khubtha ligger klippehule ved klippehule afsluttet af de største i hele serien, de tre gravmausolæer Urne-graven, Korin- ther-graven og Palads-graven med hver sin facadestil, alle tre stærkt medtaget af tidens tand, men med en underlig gribende højtid omkring sig. På den modsatte klippevæg findes en tilsvarende serie huler. Hvor de af- sluttes af en halvcirkelformet lomme i bjer- get, har et kæmpemæssigt amfiteater med 34 sæderækker hugget ind i klippen, ring over ring, fået plads på bekostning af de oprinde- lige gravhuler, som under romerstyret måtte vige for Thalias tempel. 2000 tilskuere rum- mede dette friluft-teater.

Hvordan Petra har set ud på den åbne slette mellem øst og vest, kan man forestille sig ved at iagttage panoramaet på den fore- gående side. Til den ene side af hovedgaden lå, foruden den fritstående del af byen, mar- kedspladsen med haller og gallerier, som spændte over et areal på ca. 200 meter i læng- den og 40 meter i bredden, og længere frem- me mod triumfbuen, en trefløjet portbygning med buede hvælvinger, lå de offentlige bade. På den anden side af hovedgaden fandtes bl. a. stadion og kongens palads. Igennem triumfbuen kom man til den store tempel- bygning mod øst, stadig en imponerende ruin. Man kan levende forestille sig den trængsel og livsudfoldelse, som prægede denne del af byen, når købmænd og karavan- førere fra hele det nære østen mødtes her i handelsruternes knudepunkt.

Men der fandtes også et Petra inde i slug- terne syd og vest for bycentret. Man kan vandre dag efter dag, slugt op og slugt ned

Et spejlbillede på rigtig barbering

Det fine Regina blad tager helt tilbunds og gør ansigtet til et spejlbillede på rigtig barbering. Husk også Regina til ferieturen.

Regina

Regina
Guld 0,10
mm 10 øre. Regina
Blå (med slids) 0,10
mm 10 øre. Regina
Diamant 0,08 mm
15 øre. Regina Hul-
slebet 15 øre.

I BRUGSEN

og undres over, hvor tæt disse mennesker har levet hule ved hule inde i kløfternes forgreninger. Disse huler findes i tusindvis, mange af dem beboes i dag af arabere, hvis bål om aftenen tegner sig som lysprikker i mørket. Af og til isprængt mere monumentale templer og klippegrave. De døde blev der gjort mere stads ud af end de levende, gravhulerne er altid fornemst udstyrede. En af kløfterne fører op til offerpladsen på bjergtoppen bag amfiteatret, en stor jævn flade med to ca. 10 meter høje obelisker ragende op, hugget ud af klippeblokke på stedet. Trappetrin fører fra offerpladsen op til to altre, som har tjent en mystisk gud-dom. Cirkelfordybninger i det ene af dem, et bassin og udhugne afløbsrender rundt om og bort fra altrene er vidnesbyrd om en offertjeneste, hvis ritual er ukendt.

Og dog er der et fingerpeg, som har forbindelse til muhamedanernes største helligdom, den sorte sten i pilgrims-moskeen i Mekka.

På forskellige steder i Petra vil man finde nogle karakteristiske sorte stensymboler, nær gravpladser, i templer, langs de vigtigste færdselsårer og ved stejle trappetrin i klipperne, akkurat således som det var kristen skik at plante kors ved vejkryds og helligkilder. Det vides at Nabatæerne dyrkede solguden Dushera, hvis symbol netop var en sort sten, og en sort sten, næsten blankslidt af de troendes tilbedelseskys, er placeret ved siden af graven på Arons bjerg, hvorfra Burckhardt opdagede Petra. Kaaba-stenen i Mekka er simpelthen det hedenske Dushera-symbol overført til den muhamedanske religion.

Der er næppe tvivl om, at et af altrene på Petras offerplads har dannet sokkel for en Dushera sten af dimensioner. Hvor er den ført hen? Til Mekka? Helt usandsynligt er det vel næppe. Det andet alter kan da tænkes at være det sted, hvor offerdyrene blev slagtet og blodofferet samlet for at blive tømt ud foran Dushera-symbolets sokkel.

Hvem var da Nabatæerne, hvorfra disse skikke stammer. I biblen fortælles, at Abraham havde to sønner. Isak blev jødernes stamfader. Om Ishmael hed det sig, at „han ville blive en vild mand“. Fra Ishmael nedstammer Nabatæerne. Men forud for dem boede Edomitterne på stedet, og de nedstammer fra en yngre linie af Abrahams slægt, nemlig fra Esau, som vandrede ind i Edom efter brudet med Jakob. Trods slægtskabet med Israels folk afslog Edomitterne Moses' bøn om at måtte vandre gennem Edom til de nordligere bjergegne, da Israelitterne kom fra Sinai efter flugten fra Ægypten. Moses blev da tvunget til at føre sit folk ud i ørkenen øst for Edom – og her vandrede de i 40 år, ikke i Sinais ørken. Senere rettede Israelitterne flere hævntogter mod Edom, men det blev slægtens ældre linie Nabatæerne, som tilsidst fordrev Edomitterne, overtog Dushera- dyrkelsen og gjorde Petra til deres hovedstad – eller snarere deres fæstning.

I begyndelsen blev Petra brugt som basis for røver-togter rettet mod karavaneruterne, og hulerne i Petra anvendt som stabelplass for de røvede varer. Senere fandt Nabatæerne ud af, at det betalte sig bedre at gøre Petra til krydsningsstation for karavaneruterne og kræve told af varetransporterne. Hermed begyndte Petras blomstring, under skiftende påvirkninger af kulturstrømninger fra Babylon og Assyrien, fra Grækenland og Rom, indtil romernes herredømme og det efterfølgende forfald udslettede byen.

Petra betyder klippe og det samme betyder Sela, som nævnes i bibelen, før man anede, hvor Sela var. Nu er der næppe tvivl om, at det bibelske Sela er den mægtige klippeknode længst mod vest, som kaldes Um el Biyara, på hvis flade top man har fundet bopladser fra den ældste tid, og hvortil folket søgte tilflugt i faresituationer. 2. krønikernes bog beretter om et jødisk felttog mod Edomitterne og ender med at beskrive, hvorledes 10.000 overlevende kastes ned fra „toppen af bjerget, så de alle blev knust“. Um el Biyara må være skuepladsen for dette frygtelige blodbad.

På en top i de vildeste bjerge mod vest ligger det

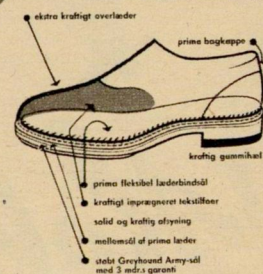
stærkt græsk-påvirkede klippetempel Ed Deir med opstigning gennem en stejl kløft, hvor endnu ses spor af indhuggede trappetrin og gallerier, brugt af de lange religiøse processionstog. Har Dushera her haft konkurrence af de græske guder? Et afgrundsdybt højdefald (over 1000 m) fører ned til den sandede og stenede flodseng Wadi Arabah, en livløs ødemærke for enden af Dødehavet. Her lå Sodoma og Gomorra. Langt i det fjerne Israels og Sinais bjerge.

Nu kommer

- den helt rigtige skolesko

FOX-Slidmand junior er drenge-skoen med slidstyrke i hver eneste fiber

Der er anvendt kraftigt box-overlæder, ekstra modstandsdugtigt foer, og så er skoen forsynet med den fantastiske holdbare Greyhound Army-sål. FOX-Slidmand junior er rand-syet og fås brun i str. 31-42. Str. 34-36 .....

44⁵⁰

Fås i FOX-Magasinerne, Stilman og Magasin Anva

GRATIS -en flyvende PROP-TOP i hver eneste pakke Kellogg's

KUN
KORT TID
FÅ DIN
I DAG!

Bed mor købe en pakke Kellogg's Corn Flakes eller Kellogg's Rice Krispies i dag! Der er en GRATIS Prop-Top i alle pakkerne med det røde bånd på forsiden.

Kellogg's

— gi'r kræfter... og ikke en overfyldt mave!

MADE FOR KELLOGG COMPANY OF GREAT BRITAIN, LTD. BY ENGELSK-DANSK BISCUITS FABRIK, LEVERANDØR TIL DET KGL. DANSKE HOF

VEJLEDNING I

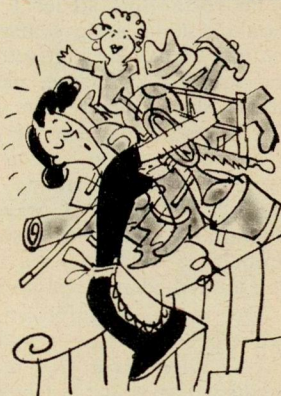
perfekt husførelse

JEG HAR aldrig kunnet forstå de kvinder, der finder det huslige arbejde trættende og besværligt. Det er jo bare at servere 3-5 måltider om dagen, købe ind, vaske og stryge, sy og stoppe, rede senge, rydde op, gøre rent, male og tapetsere, gøre en smule blikkenslager-, elektriker- og sadelmagerarbejde, holde regnskab, passe have og sørge for altid at være velafbalanceret, charmerende og i godt humør. Det er da latterligt let, ikkesandt? Så hvorfor ikke sætte sig ned og grine af det?

Naturligvis er der forskellige mindre besværligheder, og for at klare disse er det godt at have to gyldne regler for øje:

I: AFSLAPNING. Bestil ikke mere end De kan, og hvil mens De arbejder. De står f. eks. på det øverste trappe-trin i færd med at male køkkenloftet efter en anstrengende dag, De mangler at bade børnene og venter 6 gæster til middag. Alt, hvad De behøver, er et øjebliks hvil. Idet De bøjer Dem for at dyppe penslen i malerbotten, læner De Dem godt fremover, lader armene hænge slapt ned med tungen ude af munden og håret ned ad nak-

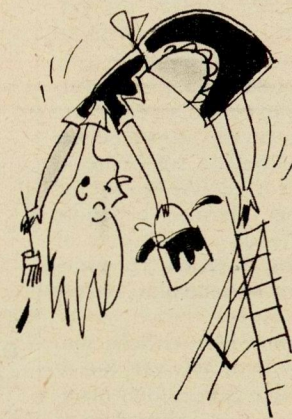
II: RATIONALISERING. Gå aldrig ørkesløst rundt med tomme hænder. Husk at i et hjem ligger alle ting, hvor de ikke burde ligge, og der vil derfor altid være noget, De kan tage med Dem i farten. De står f. eks.

i soveværelset ovenpå og skal til at gå ned. Hvad kan De tage med? Skal De bruge nogen lagener i køkkenet? Nej. Har De ikke stillet en chokoladebudding på toiletbordet, som burde være i køleskabet? Nej. Nå men så bedre held næste gang.

Gennemsnitsfamilien indtager 14-1500 måltider om året. Det kan lyde chokerende, men der findes udveje. Den bedste hedder restauranter. Disse sparer husmoderen ikke blot arbejde, men tillige penge, da det gerne er manden, der betaler restaurationsregningen. Når måneden er gået, vil De derfor med stolthed kunne vise Deres mand husholdningsregnskabet, og han vil være Dem dybt taknemlig, så meget mere som han vel selv er kommet lidt bagud.

Naturligvis er der grænser for den brug, man kan gøre af restauranter, så måske vi lige skal se lidt på problemet planlægning af måltiderne. Det er faktisk heller ikke så svært, blot man husker, at hvert måltid skal give hvert familiemedlem det rette kvantum kalorier og vitaminer så rigt varieret som muligt, appetitvækkende i farve og indhold, med fuld udnyttelse af årstidens og slagterens spe-

ken. Det er forbløffende, hvilken virkning sådan et par sekunders fuldstændig afslapning kan have. De vil måske endog få energi nok til bagefter selv at gå til telefonen og tilkalde ambulancen.

cialiteter og med skyldig hensyn-
tagen til den økonomiske baro-
meterstand.

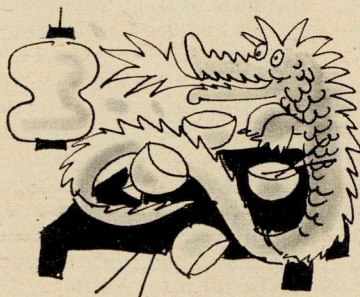
INDKØB sluger en masse tid og
må indskrænkes til et minimum.
For en familie på fire personer
med køleskab vil det være til-
strækkeligt at købe ind to gange
om ugen. Jeg regner selv med to
gange, og det er sjældent jeg be-
høver gå ekstraerinder mere end
11 eller 12 gange. Det er klogt
altid at have et ekstralager af visse
varer som salt, ketchup, sennep
o. lign. Så kommer man aldrig til
at stå og mangle – eller rettere:
man mangler dem ikke, man kan
bare ikke finde dem. Man ved
bestemt, man netop forleden købte
ketchup, men hvor er den? Næste
dag køber man to flasker for at
være på den sikre side, og først
da man leder efter en tom plads at
stille dem på, opdager man de tre
flasker ketchup, der står gemt bag
rullerne med toiletpapir. Ærger-
ligt for resten, for toiletpapir har
man netop i dag gjort storindkøb
af i den tro, man var udgået. Til
gengæld mangler der både papir-
servietter og sennep, når man lidt
efter skal til at dække bord. Men
skidt, hvem er vel fuldkommen?

AT LAVE MAD er ikke svært, og
hvis nogen vil fortælle Dem det
modsatte, så hør ikke efter. Sig til
Dem selv, at når alle andre kan,
så kan De også, og gentag dette,
når hollandaisen skiller, når kaf-
fen koger over i de franske kar-
tofler, og ostegratinen falder sam-
men. Når alt kommer til alt: er
skilt hollandaise ikke delikat at se
på, så er smagen god nok, og der
er tre æg og et kvart pund smør i
den, så bare på bordet med den.
Og hvad sammenfalden gratin an-
går, så får vi den tit. Den er må-
ske en smule hård, lidt tør og
smagløs, men god, det er den.

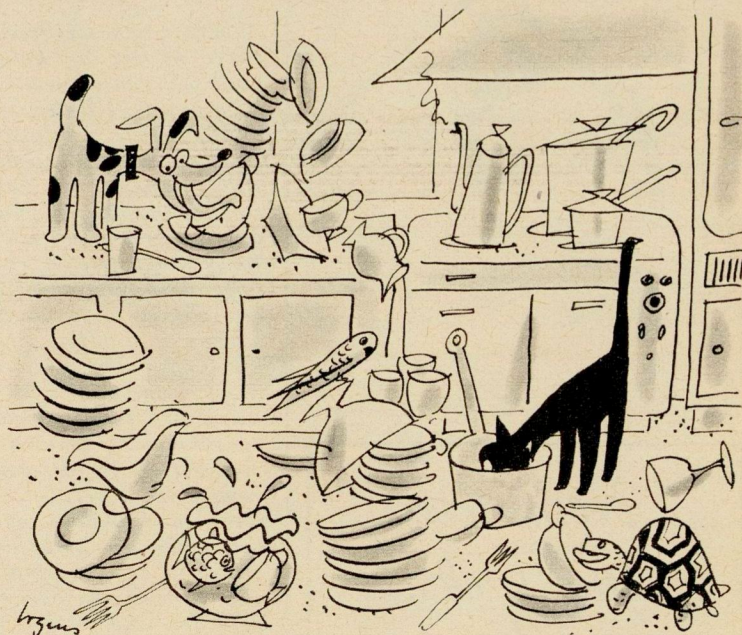
BORDDÆKNINGEN er lige så
vigtig for måltidets succes som
bollen over ået. Lad os f. eks.
sige, De skal have kål i karry til
middag. Hvorfor ikke servere den
i kinesiske risskåle med spise-
pinde, dækkeservietter af bambus
og i midten en pragtfuld drage,
hvis vældige hale snor sig midt
ned ad bordet. Kulørte lamper vil
se festlige ud, og en glasklokke,
der ringler for vinden og – måske
– et nyt teaktræs bord vil gøre virk-
ningen komplet.

Til en middag med oksesteg en
kold vinteraften: engelske fajan-
cettallerkener, store krystalglas og
tungt, gammelt arvesølv, dugen
af bordeauxfarvet velour og til
midterdekoration en gammel sølv-
døbefont fyldt med hvide roser.
(En hvilkensomhelst gammel
sølvdøbefont, De har, kan brug-
ges). Til børnenes frokost, der
består af ost- og pølsemed med
mælk og æbler, vil vi foreslå enkle
keramikskåle med et muntret,
landligt motiv, en flot hane ud-
skåret i træ til midterdekoration
og dertil hjemmevævede dække-
servietter kantet med kulørte
kugler.

Gå på jagt i huset efter ideer
til borddekorationen. De vil finde

masser af yndigt meissner-porcel-
læn, hvis eksistens De ikke havde
drømt om, og skulle De mod for-
ventning intet finde, kan De altid

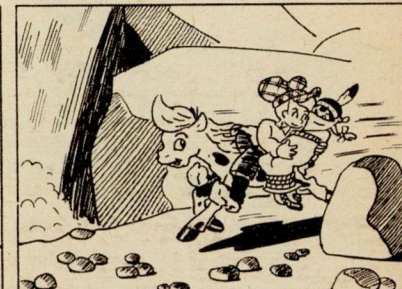
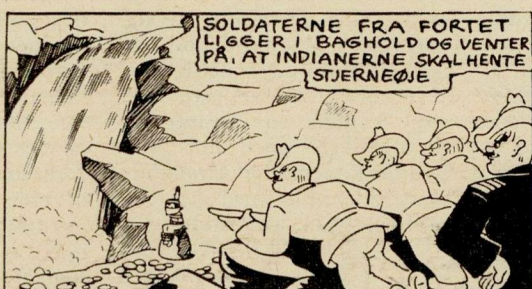
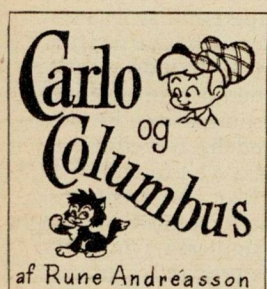
købe noget i en antikvitetsbutik.
Vær ikke bange for usædvanlige
arrangementer. Et bundt gulerø-
der arrangeret i en gammel, emal-
jeret kaffekande er måske lige det
rigtige. – Nå nej, måske ikke lige
netop det, men så en stabel af
børnenes byggeklodser da? Heller
ikke? ja ja, så køb da fem tuli-
paner hos grønthandleren.

Nu da De ved alt om indkøb,
madlavning og borddækning,
mangler vi blot **OPVASKEN**, som
mange kvinder sært nok finder
triviel og ubehagelig. Hvorfor dog
det? Det er jo bare at bære en
stabel tallerkener med storknet
fedt, rester af indgroet æg, sli-
mede fiskeben, sovs, aske m. m.
ud i vasken og der fjernes disse
spor af det fortærede måltid. Op-
vaskestativet må i denne forbin-
delse omtales som en glimrende
opfindelse, selv om det naturlig-
vis ikke skylder af for Dem, ej hel-

ler anbringer diverse levninger i
henholdsvis isskab, brødkasse,
skraldespand og spisekammer.
Her vil et husdyr være lige på sin
plads, allerhelst en kat eller hund,
da ondulator, guldfisk og skild-
padder arbejder for langsomt og
usystematisk.

Det mest rationelle er imidler-
tid helt at lade opvasken stå. Det
kræver en vis karakterstyrke, men
ikke mere, end man forbavsende
hurtigt kan træne sig op til. Før
eller siden vil et sultent medlem
af familien da rydde til side for
Dem for at kunne smøre sig en
mellemmad. Og skulle dette
svigte, kan De jo altid lægge Dem
syg en dag eller to, så kommer
Deres svigerinde og klarer pro-
blemet for Dem.

I en følgende artikel skal vi be-
handle emnerne: hjemmets ved-
ligeholdelse, børnenes opdragelse
og valg af ægtemand. *Frig.*

Familieliv med nye roller

ARBEJDSSTIDEN i erhvervslivet bliver kortere og kortere — hvad skal den voksende fritid anvendes til? Vil der i det industrialiserede samfund igen ske en samling i hjemmene! Alt det arbejde, som vi nu tilkalder en håndværker for at få udført eller som vi sender bort for at få repareret, f. eks. maling, snedkereren og skoforsåling, det vil vi fremtidig selv komme til at udføre i vor fritid — som hobby, og fordi det ellers vil blive for dyrt. Industrien vil levere os materialer og værktøj og på den måde gøre det let for os; dette vil komme til at betyde en samling om hjemmets opgaver, der måske kan give familien den saltvandsindsprøjtning, som den nok kan have nødig, hvis den skal bestå i fremtiden ...

Det er et af indlæggene i en ny bog, „Familien og Samfundet“, serien Nyt socialt Bibliotek (redigeret af Henning Friis; Det danske Forlag), som stiller fritidens og familielivets fremtidsperspektiver således op. Og noget er der jo om det — selv om det på en måde er ganske overraskende: Nu er det lige siden industrialismens gennembrud for et århundrede siden gået den vej, at mere og mere arbejde flyttedes fra familien og ud til samfundet, til erhvervslivet. — Nu kommer eksperterne pludselig og vil flytte en del af erhvervslivets hævdevundne funktioner ind i familien igen — for at udfylde den forøgede fritid!

✕ Mere udearbejde kræver bedre huslig uddannelse

Et helt centralt spørgsmål for fremtidens familieliv er naturligvis kvindens udearbejde. Hidtil er de gifte kvinders aktive deltagelse i erhvervslivet taget til, og vil denne tendens mon ikke fortsætte? Alene de høje skilsmisetal vil bidrage hertil; hvilke forældre tør i dag udelukkende lade deres pigebørn løbe an på et holdbart ægteskab? Og videre: Fremtiden vil kræve så mange højtuddannede folk, at det bli-

ver nødvendigt at søge med lys og lygte efter alle, der har evner specielt på de matematiske områder. Det skal nok vise sig, at langt flere piger, end man tror i dag, har evner til at blive teknikere.

Under alle omstændigheder fører familiens ændrede rolle i samfundet og kvindens tiltagende erhvervsarbejde til en ny rollefordeling også inden for hjemmets fire vægge. Der er i denne bog et skarpt opgør med den familietype, som industrialismens første århundrede møjsommeligt harskabt: Hvor kvinden er tvangsindlagt til husarbejde som hovedbeskæftigelse og så at sige administrerer familien, mens faderen sidder tilbage med den tvivlsomme fornøjelse bare at være dens finansminister, som må holde igen og skære ned på udgifterne ...

Hvis man virkelig regner med, at flere og flere kvinder vil søge ud i erhvervslivet, så kan det måske lyde helt bagvendt — som bogen her gør det — at slå på en bedre huslig uddannelse af de unge piger. Men tværtimod: Arbejdet i hjemmet skal jo gøres, hvad enten kvinden går hjemme eller må dele sin tid mellem hjem og erhvervsliv — og hvis man skal nå et arbejde på den halve tid, må man i virkeligheden kunne det dobbelt så godt. Derfor er de unge pigers huslige grunduddannelse såre vigtig netop af hensyn til husmødrenes stigende beskæftigelse uden for hjemmet.

Det er imidlertid svært at få fat i de unge piger. Mens 30–35.000 unge mænd årligt får del i forsvarets civilundervisning, hvis grundpiller netop er medborgerkundskab og familie-kundskab, færdes størsteparten af de unge piger uden for ungdomsundervisningens rækkevidde. Et særligt udvalg overvejer imidlertid nu at igangsætte en uddannelse, som skal sigte mod at give alle unge kvinder en „opdragelse til ægteskab“ med indsigt i familieøkonomi og varekundskab, sideordnet med det rent huslige. Man kan undre sig over, at der ikke for længst er gjort meget mere herfor, også fordi der — som fru Lis Groes i bogen præciserer det — samfundsmæssigt er millioner at tjene ind på en dygtiggørelse af landets husmødre, en dygtiggørelse, derbør

indledes allerede i skole og ungdomsskole.

✕ Nyt konfliktstof opstår

Det er ikke altid så let for familien at tilpasse sig til den udvikling, der finder sted i samfundet. Nye konfliktsituationer opstår, og familier splittes — ved siden af de gammelkendte (og aftagende) årsager til familiers opløsning: fattigdom og bolignød, kommer der nye årsager frem. Der er f. eks. det, at i titusinder af nutidsfamilier er børnene betydeligt mere veluddannede end forældrene; dette har vist sig at være en af de farligste tænkelige situationer for den opvoksende generations personlighedsudvikling. Med tørre tal belyses forholdet: I 1930 fortsatte kun 4,3 procent af de unge svenske skolegangen efter det fyldte 17. år, i 1954 var tallet 15 pct. og om ti år vil det være 22 pct.

En kilde til stridigheder inden for den traditionelle familie er også de kræfter, som drager de unge mod „rollen som voksne“, bl. a. masseunderholdningens idealdannelse (filmsstjerner osv.). Og i det hele taget stiller tiden stadig større krav til den enkeltes personlighed, til den private „livskunst“, bl. a. i retning af at få udnyttet fritiden.

Familiens konflikter kommer kontant til udtryk f. eks. i de stigende skilsmisetal, der jo har konsekvenser i mange retninger. En svensk undersøgelse viser således, at ét af hver fem Stockholm-børn ikke lever sammen med deres oprindelige forældre, og københavnske tal fortæller, at hvert fjerde af alle skilsmissebørn er direkte påvirket af, at forældrene strider om dem.

Her kommer familierådgivningen ind som et af midlerne til at hjælpe familien gennem de skær, som rejses af samfundets ændrede krav og menneskenes undertiden utilstrækkelige tilpasningsevne. Der er opnået kendelig forbedring af forholdene i 43 procent af de tilfælde, hvor Mødrehjælpsinstitutionen i København ved hjælp af familierådgivning har søgt at afværge et ægteskabeligt forlis. Ja, hvor der er født et barn under sagens forløb, var chancen for bedring endda kendeligt større (55 procent). Det hele er dog altså ikke forandret mere, end at en fødsel endnu kan virke gunstigt på de ægteskabelige forholds udvikling.

Nemmere
end f. eks.
papilotter

Kvinder, som endnu ikke bruger Tampax, har måske den idé, at der er noget mystisk, indviklet eller vanskeligt ved at bruge dem.

Intet kan være længere fra sandheden! Tampax, den sanitære beskyttelse som bæres indvendig, blev opfundet af en læge til gavn for alle kvinder — gifte og ugifte — husmødre og selverhvervende. I stedet for den gammeldags metode med bælte og nåle skal De bruge en ganske lille sammenpresset og bøjelig vattampon af naturbomuld, beskyttet af et silkeglat indføringshylster for brugen. I stedet for ting, der strammer og generer, har De nu en form for beskyttelse, De slet ikke mærker! Tampax kan anbringes på sekunder — og er lige så nem og hurtig at skifte. Tampax hindrer odeur i at opstå. De kan bade og drive sport. På grund af indføringshylsteret behøver De aldrig at røre ved tamponen — altså en yderst æstetisk måde at komme gennem den vanskelige periode på.

10 stk. Regular med brugsanvisning på dansk koster kr. 3,25, Super (med 40 % større sugsevne) kr. 3,75. Tampax Scandinavia A/S, København V.

— opfundet af en læge,
nu brugt af millioner af kvinder.

Indsend kr. 1.50 i frimærker — og vi sender Dem en prøvepakke med 5 stk. Regular i neutral kuvert.

Navn: .....

Adresse: .....

..... SAM. 1/8

TAMPAX SCANDINAVIA A/S
Vesterbrogade 6 D — København V

HASLEV højskole

Vinterskole for
unge piger og
unge mænd nov.-
marts.

Alm. højskolefag samt sprog og delingsfører-udd. Særligt for vordende seminarielever. For kv. elevertiligg finere håndgerning og kjølesyning. Landbrugsfaglig afdeling med maskinkursus. Henrik Christiansen.

Grejsdalen

EN gammel jysk læge, der nød sit otium i nærheden af Grejsdalen, fortalte mig engang med en beåndet kærlighed om egnens dejlighed, og han sluttede med at sige: – Kom og besøg mig, så skal jeg vise Dem det næstsmukkeste sted i Danmark: Grejsdalen, Vejlefjord.

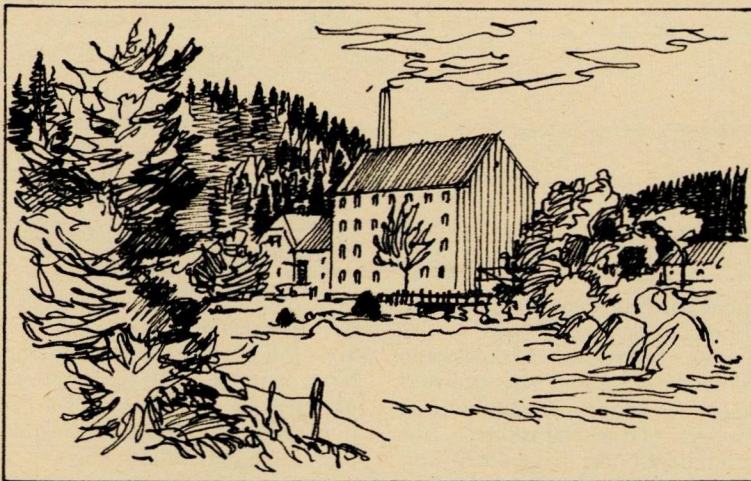
– Hvad er da det smukkeste? spurgte jeg forundret.

– Det er det, De kender, sagde han med en høflig bøjning.

Så elegant er det ikke givet enhver at udtrykke den erfaring, at der er steder, som taler særlig til ens hjerte. Jeg fik en dag et kort fra en af de kedsommeligste byer i landet, det forestillede en udsigt over en flad mark med den lille grimme stationsby i baggrunden. – Nedenunder dette prospekt stod: „Jeg tror, der er køn- nest i .....“. Og hvem kan ikke vide, om der ikke er det for en eller anden. Der kan knytte sig en særlig oplevelse til den flade mark ved den lille by. Måske har man der set kartoflerne blomstre, hvide og violette, under en ravn- sort tordenhimmel. Man har måske netop der uforglemmeligt op- levet naturens skønhed og væld.

Lillebælt og Vejle fjord – yn- dige egne er det! Det er morsomt at lægge mærke til, at selv det su- restte menneske løfter hovedet og stirrer ud ad kupévinduet, når to- get kører over Lillebæltsbroen. Bæltet er som en bred flod, dybt nede glider skibe og både, man ser ud over Jylland og Fyns skove og kyster. – Hvor er det skønt, si- ger en gammel kone og får næsten tårer i øjnene. Man kan høre på hendes stemme, at hun er fra Vest- jylland, hvor landet ejer en anden skønhed, men ikke denne næsten paradisiske pragt.

Det fortælles, at det egentlig var de engelske ingeniører, der i sin tid ledede de store jern- baneanlæg på stedet, som op- dagede Munkebjergs naturskøn- hed. Disse vældige bakker og skovskrænter ved fjorden havde været et lukket land for de gode Vejleborgere. Nu kom in- geniørerne til byen og fortalte om skovbakkerne mod fjorden, og de store udsigter og roen i de svale skove, og borgerne måtte på

Et fabrikskompleks i Grejsdalen.

skovtur for at se, om det var rig- tigt, at det var så kønt lige uden- for deres dør.

Der kan ikke garanteres for historiens rigtighed, men man kan jo have det så kønt omkring sig, at det til sidst bliver hverdags- kost, som man ikke lægger mærke til. Og det kan være, de gamle Vejleborgere havde det sådan. Men nu har den moderne trafik sørget for, at man får egnens de- lighed serveret fra kupévinduet. Man kører langs fjordens syd- bred med Munkebjerg, så drejer banen op langs nordsiden af fjor- den og følger den til Tirsbæk- skovene, så vender vi næsen mod nord til Horsens.

TAGER man med toget fra Vejle til Brande og Her- ning kommer man igen- nem den yndige Grejsdal, også den kan man se fra kupéen, og dejlig er den på alle årstider. Men alligevel, stå ud af toget og se på egnen, gå igennem den, som en rolig vandrer, der har tid til at bruge sine øjne.

Der ligger nu Vejle, som i dag er en stor og driftig købstad, men som tit har haft trange kår under historiens gang. Den er ble- vet belejret og erobret, gang på gang plyndret af fjender, hærget af brande og af pest og farsot. Uden om den lå en ring af herre- gårde med hovne junkere og herremænd, som betragtede de flittige borgermænd med foragt. Røvere hørte også til byens og eg- nens plager.

Ildebrande og krige for hårdt frem mod den gamle købstad, og den har ingen gamle huse tilbage.

Men i et hjørnehus på rådhus- torvet finder man en plade indsat, som meddeler, at her (i et hus, som forlængst er borte) modtog kong Kristian den Anden adels- mændenes opsigelsesbrev i Mo- gens Munks handske. Tavlen glemmer at oplyse, at den gæve herremand skyndte sig at tage be-

nene på nakken og på et skib flygte afsted til tronraneren her- tug Frederik.

Den januardag i 1523 i Vejle drejede Danmarkshistorien som på en tap. Det demokratiske bor- gersamfund, som Hans og Kri- stian ville skabe, bonderefor- merne, den nye humane lovgiv- ning, blev fejlet af bordet. Adels- vælden blev indledt.

Også her på denne egn ligger herregårdene tæt, for jorden er god. Mellem bakker og skove og gyldne kornmarker skimter man deres mure og tårne. Det er under- tiden svært at lade være at tænke på, at disse smukke, gamle byg- ninger egentlig er en slags grav- mæler. Hvor de ligger, har der engang eksisteret en landsby, hvis bønder er blevet fordrevet, andre landsbyer blev tvunget ind under herregodset. Da adelens udsen- ding Mogens Munk havde af- leveret sit opsigelsesbrev i Vejle, og navnlig efter skipper Klemens oprør i det nordjyske, tog sam- menlægningen af bondejord til adelsgoods fart for alvor, og de stolte borge blev bygget med prunk og pragt. Undertiden ligner de knytnæver i det frodige land- skab.

Som et bjerg tårner Munke- bjerg sig op med bakkeflader og skrænter, lyngpletter og små bække, der risler ned mod fjor- den. Øverst oppe fra selve bjerget med dets rullende trappe ser man

Kvalitet og slidstyrke

for meget mere end prisen...!

Slidmand

et FDB produkt

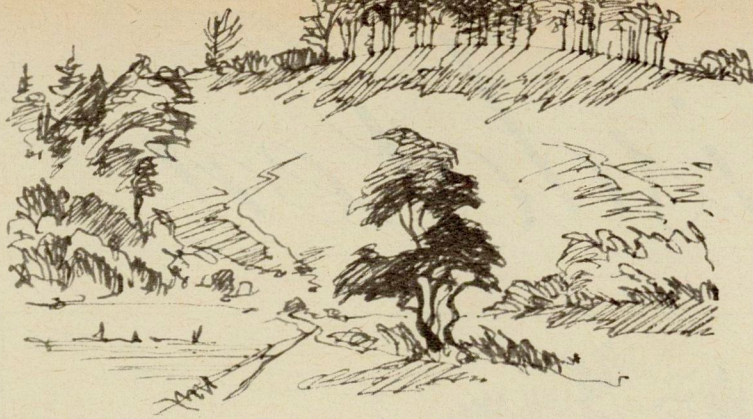

ud over fjorden, Bredballe strand med både, der vugger i bugten, og små huse op ad skråningerne, Nørreskoven med de vældige, dystre fyrre, Tirsbækskovene. Nedenfor ser man veje, der skærer sig dybt ind i brinkerne, slugter som åbner sig, det er et vældig landskab, som kan kappes med alt, hvad Danmark ejer af dramatisk styrke. En kløft, hvor elletræer vokser i den fugtige jord kaldes Munkehullet. Både Munkebjerg og Munkehul skal efter sagnet have fået navn efter en herremand ved navn Munk, som ejede Hvilsbjærggård og en del andre gårde, en bondeplager, som til slut blev dræbt af sine egne folk. Efter sin død gik han igen og gjorde meget ondt, indtil han endelig blev manet ned i Munkehullet.

GREJS Mølleå har dannet Grejsdalen og glider som en muntert blinkende strøm igennem den. Man kommer gennem granplantager, hvor der er mørkt og stille, kun myrterne arbejder utrætteligt på deres vældige tuer. Undertiden vider dalen sig ud med dejlige, grønne enge, så lukkes den af prægtige høje skrænter: Store Knøs, Skrædderbakken, Elverhøj, hvad de nu allesammen hedder. Nu er Grejsdalen fredet, men det er sket i sidste sekund, altfor mange ikke altfor kønne villaer havde erobret en plads i dalen, som de aldrig burde haft.

Den smukke Grejs å har også været et flittigt vandløb, som i tidernes løb har fået mange møllehjul til at snurre. For mange år

Ved Høje Knøs i Grejsdalen.

tilbage lå her mangfoldige vandmøller både ved Grejs mølleå og ved Vejle å, og nogle af dem er her endnu. Ved en lille dam ligger den gamle klædemølle, som senere har været meget andet end klædefabrik, men som virker kolossal her mellem de skovklædte skrænter med sine fire stokværk og sine længer og funktionærboliger. Klædefabrikken blev grundlagt under krigen med England 1807-14.

ET par småpiger kommer vandrende, åbenbart på vej fra skole. De er solbrunede og barhovede, med håret flettet i små rottehaler. Da vi passerer en gård, slutter de sig tæt til mig og vi falder i snak.

– Er der en hund derinde, som I er bange for? spørger jeg.

– Pyt en hund, var det bare en hund, for den kan man da snakke til. Nej, det er en gase.

– Der er den, hvisker den anden forfærdet.

Jo, det er en stor gase, som

kommer vraltende i spidsen for sin lille koneflokk på vej ned til åen. Og de har ret, den ser meget krigerisk og grum ud. Den standser lidt, konerne gør holdt bag den, og den ser meget bister på os. Pigerne har trukket sig om bag ved mig, de kender den forbistrede gases vaner, og ved, at nu går den til angreb. Og det gør den. Hvæsende, med fremstrakt hals farer den løs på mig for at gøre mig begribeligt, at en gases velerhvervede rettigheder skal respekteres også her i den yndige Grejsdal. Men jeg husker, fra jeg var en dreng, hvordan man „nakker“ en gase. Jeg griber den store arrige fugl i halsen og giver den en ordentlig svingetur. Så slipper jeg den, den basker lidt med vingerne, før den får sig samlet sammen til at føre koneflokken, ikke ned til åen, men op til gården igen. Den vralter afsted småskændende: man kan tydeligt forstå, at den forklarer sine kvindfolk, at med sådan en bisse vil den overhovedet ikke have noget at gøre.

– Tak, siger den ene småpige og knikser. – Bare vi turde gøre sårn. Ih, hvor var det sjovt at se.

De knikser igen og forsvinder i løb ned ad vejen. De skal nok skynde sig hjem for i fred og ro at snakke om, hvem der var grinagtigst: den svimle gase, eller den tykke mand, der svang den rundt, til han blev rød i hovedet og selv var ved at dejse om.

SOLEN bager, og på engstrimlerne langs åen dufter der af hø. Det er en verden af en egen stille og skøn frodighed. Fra Lerbæk mølle begynder vejen at stige, man er nu på en højslette med kornmarker og skove, der roligt og selvfølgelig breder sig over bakkedragene. Man kan snart ikke mere se Grejsdalen, der er forsvundet mellem trætoppene.

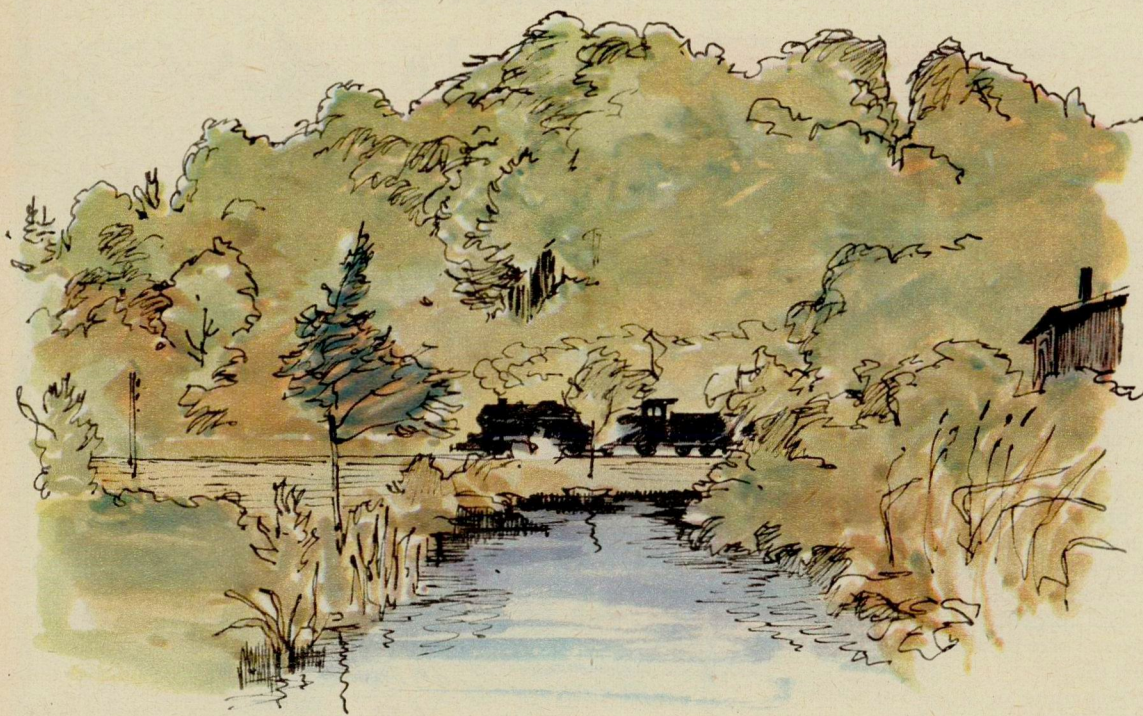
Det er vejen til Jellinge, Jyllands gamle hovedstad, længe før der var tænkt på Viborg eller Århus. Gorms kongsgård skal efter sagnet have ligget ved Fårup sø, hvor man endnu viser et voldsted, og Harald Blåtands kongssæde var den nuværende Haraldskær herregård, beretter myten. Men dengang var Vejle ikke nogen by, men kun *wæthlæ*, vade-stedet, som høvdinge og ryttere passerede, når de havde ærinde på kongsgården ved Jellinge.

Man kan nu følge Vejle å gennem Vejledalen. Den omgives af vældige bakkedrag med skove. Der er Himmelpinden og Brunbjerg med storslåede udsigter over hele det sydlige land. Hvor mange kirketårne kan man tælle fra disse højedrag? Og hvor dejligt er der ikke i dalen, hvor Vejle å langsomt glider mod sin fjord.

Når man har vandret fra Vejle til Munkebjerg, op gennem Grejsdal, forbi Skibet og tilbage til Vejle igen, har man oplevet en tur, som man ikke finder yndigere i Danmark. Man er måske træt, for det er en milelang vandring, men hvorfor har mennesket fået ben?

Men har man mod på mere, skal man tage turen ud til Trelle-næs – og så er man ikke langt fra Fredericia. Nættet er dejligt, men man må ikke glemme den mærkelige Rands fjord, der mere er en indsø med afløb end en fjord. Men navnlig er der Hvidbjerg. Den store bakkedrag kan ses på lang afstand, den skinner så hvid som kridt. Den består af glimmersand og minder mest om Vestkystens flyvesandsklitter. Så afvekslende er naturen her – alt ejer den, klit og lyng, strand og skove, vældige bakker og yndige enge og dale, hvor åløbene snor sig. Jo, her er det næstsmukkeste sted i Danmark – det smukkeste kender De!

HANS KIRK

Grejsdalen.

KAREN KOK'S MAD

KINESISK MAD i danske køkkener

FRA en lille kinesisk kogebog, *Chi Yun's kogebog*, skrevet af Chi Yun, som nu i 18 år har været gift med en dansker, har vi hentet to grønsagsretter.

Chi Yun har fundet ud af, at en masse kinesiske retter kan trives i danske køkkener og i danske maver. Tilmed følger de århundredgamle retters motto'er om supersund mad, lynhurtig mad og billig mad – men også morsom og velsmagende mad.

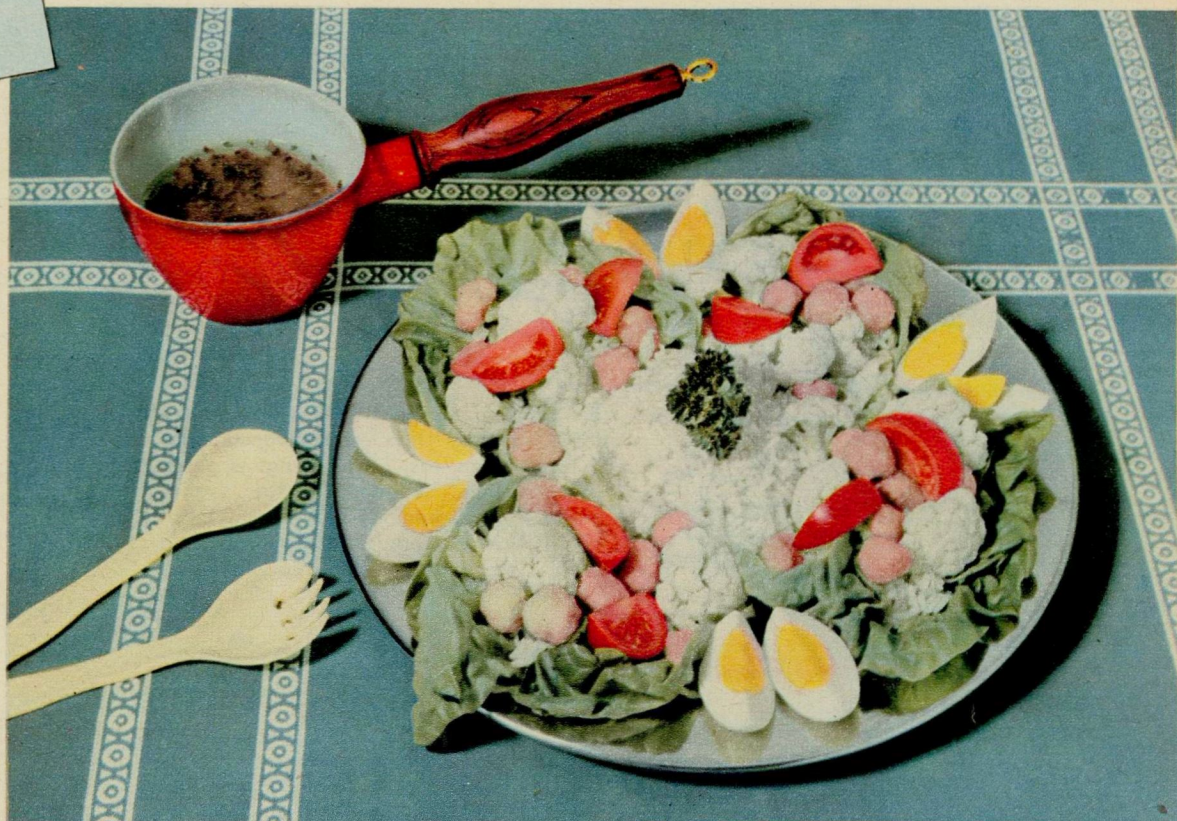
Chi Yun havde gerne serveret os andetungesuppe og lotusvælling, men desværre – ingredienserne findes ikke i Dannevang. Derfor har hun valgt enklere retter og sikret sig, at alt hvad der skal bruges til dem kan fås her i landet.

Om tilberedning af grønsager skriver Chi Yun: De mest enkle retter smager ofte bedst, fordi der ikke finder nogen smagsblanding sted. Det gælder særlig visse grønsager, som er bedst, når de tilberedes og serveres hver for sig – ærter, voks- og snittebønner, og alle slags kål. Grønsagerne skæres småt ud og steges i bed olie eller fedt ca. 3–4 minutter under stadig omrøring, salt, sukker, hvidløg og lidt af det tredje krydderi (glut) tilsættes, hvorpå retten straks tages af ilden og serveres.

Vi, som er vant til gennemkogte, bløde grønsager, vil måske nok lige straks finde grønsagerne for rå, men har man spist lidt af dem, opdager man, hvor fin smagen er, hvor friske og sprøde de er at tygge på – prøv og døm.

Følg opskrifterne nøje, de er ikke alene gennemprøvede af bogens forfatter, men også af FDB's prøvekokken.

Chi Yun's retter er lette, men mere mættende end man tror, fordi de er tillavet med ret meget fedtstof. De kan bruges både til frokost, middag eller aften og kan suppleres med løse ris eller råstegte kartofler.

KAREN KOK'S BLOMKÅLSSALAT

2 dl ris
3 dl vand
salt, eddike
1 salathovede
1 blomkålshovede
¼ kg dåse-kødboller
2 æg
2 tomater

Marinade:

1 dl salatalie
1 dl eddike
½ dl suppe fra
kødbollerne
2 tsk. sukker
1 knsp. tør sennep
hakket persille
eller purløg

Også Karen Kok er blevet kinesisk inspireret og har digtet en blomkålssalat, som er så solid, at den gør det ud for middagens hovedret – liflig er den at se på, ikke sandt? Og hvis marinaden er helt rigtig og der er rigeligt af den, følger smagen udseendet.

Risene koges som til løse ris (koger 12 min., står i vandet 12 min.), afkøles og vendes i et par spiseskefulde af marinaden.

Salaten arrangeres på et fad med de marinerede ris, kolde, kogte blomkålsbuketter, kødboller, hårdkogte æg og tomatbåde.

Resten af marinaden serveres til.

CHI YUNS BLOMKÅL

1 stort blomkålshoved, 1 løg, 75 g fedt, 1½ dl suppe, 1 tsk. kartoffelmel, 2 tsk. salt, 1 knsp. af peber, sukker og det tredje krydderi, 2 skiver skinke.

Blomkålen skæres i små buketter og steges sammen med det hakkede løg ca. 5 min. i det kogende fedt (under omrøring). Suppen tilsættes, og retten jævnes med kartoffelmelet udrørt i lidt vand. Smages til med krydderierne. Serveres med hakket skinke.

Chi Yuns grønne bønner

¾ dl olie
250 g hakket
svinekød
500 g snitte-
eller voksbønner
1 løg
1 tsk. tørbouillon*)
1 tsk. salt
1 tsk. sukker
1 knsp. peber

Bønnerne ribbes og skæres i ca. 2 cm lange stykker. Kødet og det hakkede løg steges et par minutter i olien. Øvrige ingredienser tilsættes. Retten snurrer sammen 5–10 min.

*) Chi Yun bruger her 2 spsk. japansk soya, som absolut ikke kan sammenlignes med dansk soya eller kulør, men tørbouillon giver også en vældig god smag.

forbruger-

REDIGERET AF BODIL M. BEGTRUP

nyt

LØSVÆGTS VARERNE

uddør

sker oplysninger om varen: vare- og indholdsdeklaration, nettovægt, stykantal, opskrifter o. s. v. – og det skal alt sammen stå på emballagen. Hvis hver handlende skulle forsyne sine poser og sit indpakningspapir med sådanne oplysninger, ville løsvægtsvaren blive fantastisk dyr.

✱

ENDNU vil der være „løsvægtstilhængere“ blandt de ældre husmødre, og de vil endnu kunne købe visse varer billigere, men den kommende generation vil ikke ofre det problem en tanke. Fremtidens husmødre vil sikkert nærmest finde det for primitivt, uhygiejnisk og upraktisk, om varerne skulle sælges i løsvægt. Men til gengæld vil de hæve pegefingeren og sige: Vi bør som gode forbrugere være på

✱ Hvorfor kan jeg ikke få kartoffelmel, sagogryn m. m. i kvartkilo pakker, men kun i halvkilo's?

✱ Hvorfor kan jeg ikke få billig Regina-sæbe uindpakket og i plasticpose med ti stykker?

✱ Hvorfor betaler vi mere for pakkevarer end for løsvægtsvarer? Det er jo forhandleren, der har alle fordele ved at sælge pakkevarer.

✱ Hvorfor er der ikke stænkeprop i alle Nurenflasker?

✱ Hvor er det dejligt, at gær nu sælges som pakkevarer. Jeg giver gerne et par øre mere for den pæne, hygiejniske pakning.

Dette er kun et lille udpluk af Forbruger-Nyts mange læserbreve, som vi forsøger at besvare så godt, vi kan.

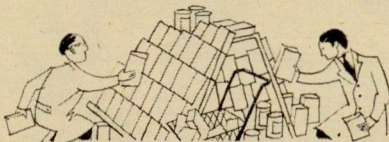

DET er indlysende, at selvbetjeningsbutikformen kræver afvejede og pakkede varer, og det må være billigere at lade disse tusinder af afvejede varer pakke eet (centralt) sted, fremfor at hver eneste selvbetjeningsbutik selv pakker.

Men denne pakkeform må være rationel, så den ikke skal blive for dyr for forbrugeren. Og når butikkerne skal have varerne fremme, er der grænser for, hvor mange vægtenheder af hver vare, man kan have plads til. Derfor pakkes mel, gryn, sukker m. m. nødtigt i mere end een å to vægtenheder.

Det er ikke alene selvbetjeningsbutikkerne, der må have pakkevarer. Alle handlende er klar over, at det er den vej, udviklingen går, og stadig flere varer sælges som pakke- og mærkevarer. Det er vel en fordel for den handlende, men det er forbrugerne, der ved at foretrække pakkevarerne for løsvægtsvarerne er med til at bestemme farten.

At pakkevarerne i det lange løb bliver det billigste og bedste, slog formanden for Danmarks Uddelerforening, uddeler A. Rasmussen, fast på foreningens generalforsamling, hvor han bl. a. sagde: – Ude i brugsforeningerne venter man, at FDB vil træde stærkere ind i billedet end hidtil med hensyn til centralafvejede og pakkede varer inden for kolonialområdet,

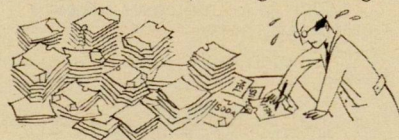
idet vi faktisk ikke mere ude i brugsforeningerne har tid eller råd til at beskæftige vort fuldt uddannede personale med afvejning.

Vel erindrer jeg i denne forbindelse, sagde uddelernes formand, diskussionerne om prisforskellen på pakkevarer og løsvægtsvarer, men det er da også den prisforskel, vi i nogen måde ønsker at få bortelimeret gennem en industrielt tilrettelagt afvejning og pakning.

Det behøver jo ikke for dagligvarernes vedkommende at være luksuspakninger. Vi ønsker kun en hensigtsmæssig og nobel indpakning. Udført centralt må det kunne gøres billigere, end hvad det vil koste, når der skal foretages afvejning i 2000 forskellige brugsforeninger, hvor ingen – eller i hvert tilfælde få – tekniske hjælpemidler står til vor rådighed.

DER er mange ting, der får husmødrene til at foretrække pakkevarerne frem for løsvægtsvarerne. Blandt andet er emballagen som regel så kraftig, at varen ikke skal bældes om. Varen er også let at kende blandt andre varer, den er hygiejnisk emballeret og pladsbesparende i sin emballage o. s. v.

Dertil kommer, at forbrugerne i dag on-

vagt over for emballagens udformning og reagere, hvis dagligvarernes emballage går over gevind og ikke nøjes med at være „hensigtsmæssig og nobel“, som uddelernes formand sagde.

✱

SÆBE i plasticposer kan være dyrere end de emballerede sæber. Under udsalg sælges gode sæber i anden sortering tit meget billigt, og propagandasalg forekommer også nu og da. Men at tage en lille portion af en mærkevarer, der pakkes maskinelt, ud af produktionen, og pakke den i hånden, bliver for dyrt, fordi det kun er små partier, der kan være tale om. For det første er det kun få købere, der har penge (og plads) nok til store eengangs-indkøb. For det andet er der handelens sørgelige erfaringer. Sælges en vare billigere end normalt inden for sin prisgruppe, købes den ikke. Forbrugerne er bange for, at der er noget i vejen med den.

Men der er også forbrugere, som ikke kan få emballage nok. Den husmoder, der ønsker stænke- eller doseringsprop på alle Nurenflasker ligesom på købmandens sulfopflasker, har næppe sammenlignet priserne på de to flasker, og har næppe tænkt over, at her er tale om en urimeligt fordyrende emballage. En sådan prop kan fås i brugsen for et meget lille beløb. Og den kan bruges igen og igen. Det er en god løsning på problemet, synes vi.

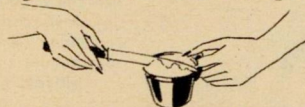

AKTUELT

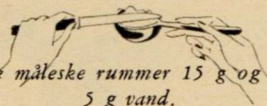
nøjagtige mål?

Da Mette-målene – de to højroede måleskeer – viste sig i brugsforeningerne i selskab med den lille FDB tabel med mål og vægt for mel, gryn, sukker m. m., fik de af Forbruger-Nyt et godt ord med på vejen. Mette-målene er praktiske, brugbare og billige. Nu kan de fås alle vegne, men det var brugserne, der begyndte.

Husholdningsrådet har udarbejdet en større tabel for mål og vægt, kaldet *Nøjagtige Mål*, hvor vægten foruden at være omregnet i dl og

Decilitermålet rummer 100 g vand.

Den store måleske rummer 15 g og den lille 5 g vand.

spiseskeer også er angivet i teskeer svarende til Mette-målene, nogle af tallene har endog decimaler med. I tilgift får man de gængse mål for frugtgrød, mælke- og vandgrød, sovse m. m.

Sender De en frankeret konvolut til Statens Husholdningsråd, Amagerfælledvej 56, København S., får De den udmærkede tabel ganske gratis.

Hvis man nu kommer i tanker om at sammenligne husholdningsrådets tabel med FDB-tabellen, finder man, at de i flere tilfælde af-

viger lidt fra hinanden, og sammenlignes de to danske tabeller med en tilsvarende svensk, afviger den igen lidt fra de to danske. F. eks. vejer en deciliter svenske havregryn 35 g, husholdningsrådets 30 g og FDB's 40 g. Og en deciliter svenske risgryn vejer 85 g, husholdningsrådets 80 g og FDB's 90 g o. s. v., o. s. v.

Hvilket af tallene er nu det rigtige? Alle har haft et fint forsøgs køkken at veje i, og eksaminerende husholdningslærere, laboratoriefolk m. fl. har været med til at udføre forsøgsvejningen og målingerne, og de har vejet hver enkelt ting 10–20 gange.

Alle tabellernes tal er rigtige, for så vidt man kan tale om „rigtig“ i denne forbindelse.

Sagen er, at om man får 10–12 g eller 14 g i måleskeen eller deciliter-målet, det afhænger ganske af den person, der måler, af varenes vægtfylde, og af hvordan der måles.

Melet kan f. eks. drysses i målene, eller man kan tage ned i melet med målene – og straks har man en lille variation. Der må kort sagt altid være små afvigelser, ganske som når man vejer, *men de spiller absolut ingen rolle i praksis.*

Man undres derfor lidt over, at husholdningsrådet kalder tabellen *Nøjagtige Mål*, og endnu mere over, at man for teskemålene også har decimalerne med. Rund tallene op eller ned i et kommende optryk. Decimalerne er ligegyldige, men tabellen bliver enklere at arbejde med.

børnenes mad

hedder aktuelt udsendelse nr. 22 fra husholdningsrådet. Skriv efter den og løb den igennem, så vil De hurtigt finde ud af, om De fodrer ungerne helt rigtigt, eller om det halter lidt hist og her.

Børnenes mad er nemt læst, fikst sat op med tegninger, rim og slogans til stor opmuntring for de seks grundpiller, kosten hviler på. Der står noget om tykke børn og tynde børn, om spisevaner og svangerskabskost, om tænder, og endelig er der også et par opskrifter. Hele herligheden koster kun et frimærke.

vore jensers sokker

Materielintendanturen har sendt Forbrugerrådet prøver på en ny kvalitet uldsokker til de indkaldte. Sokkerne så ud til at være ganske gode, men der var ingen forstærkninger, hverken i hæl eller tå, og det gjorde man opmærksom på.

Materielintendanturen har meddelt, at spørgsmålet om at sammenspinde ulden med spunnylon eller perlon nu vil blive taget op. Det er glædeligt at erfare, for det har Forbrugerrådets repræsentanter foreslået intendanturen i årevis. Efter sigende har man tøvet så længe, fordi befalingsmændene har haft den opfattelse, at kunstfibre i sokkerne nedsætter „marchhastigheden“.

Når kunstfibre nu forvises til hæl og tå, går det måske endda. Huller på strømperne og tykke stopninger kan vel også nedsætte marchhastigheden?

Løserne siger noget

om Davre

Hans Hansen og hans familie har i mange år spist de grove Davregryn rå, og har altid været godt tilfreds med både pris og kvalitet. Imidlertid mener familien Hansen, at grynene de sidste år er blevet finere, og at det også medfører, at den sidste femtedel af pakkens gryn smuldrer. Hr. Hansen beder Forbruger-Nyt undersøge, om der er noget om snakken, og *Veje Dampmølle* svarer hertil, at udvalningen af grynene er den samme, som den altid har været, men at man de sidste to år har måttet bruge argentinsk havre, fordi den danske har taget skade af det fugtige vejr i høstperioden.

Den argentinske havre er lidt mindre i kærnen end den danske og giver sprødere flager, (hvilket fabrikken mange steder fra er blevet meget rost for). Den sidste del af grynene i pakken udsættes jo altid for større tryk og flere rystelser, og det lider især de sprødere flager

under. Fabrikken har imidlertid været opmærksom på problemet, og man er ved at foretage en ændring i pakkemetoden, som skulle formindske ulempen.

- og om Blenda

– Det er med glad overraskelse jeg ser Deres opfordring i Forbruger-Nyt til at lade forbrugernes røst høre, skriver *Flemming Sørensen*, Dragør. – Mit problem er, at nogle af Blendapakningerne støver, og det er synd for det udmærkede vaskemiddel. Hvorfor gør de det, og kan det ændres?

Vibyfabrikkerne svarer, at det allerede er ændret. De beklager meget et uheld med pakkemaskinens lim, som var årsagen til utæthederne i pakken. Desværre går der et stykke tid, inden et sådant uheld opdages, men nu skulle pakkerne være i orden igen. Ingen vaskemiddel-fabrikant kan garantere, at der ikke engang

imellem kan forekomme en pakke, der er utæt, siger direktør Grønberg, men det må naturligvis kun ske undtagelsesvis.

HB's husmoderudvalg

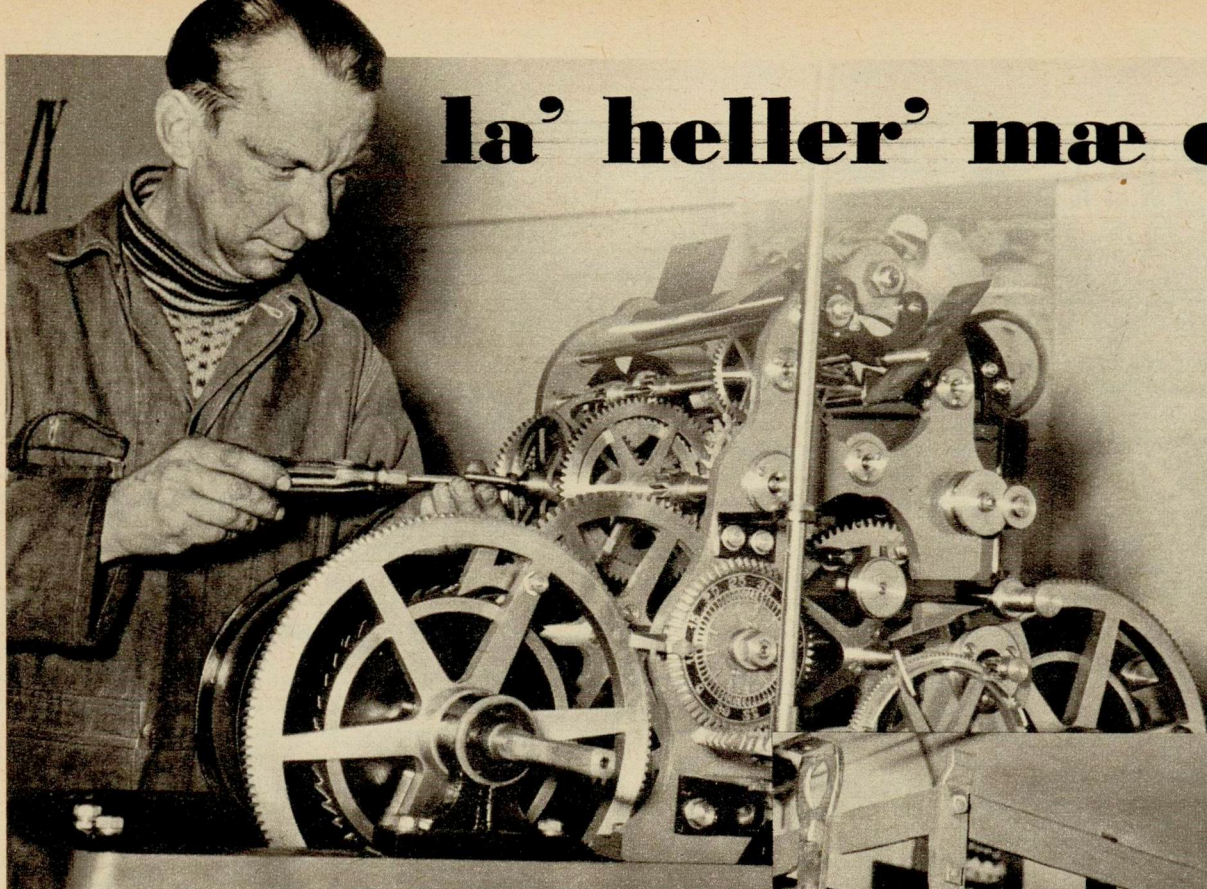
Flemming Sørensen er medlem af Hovedstadens Brugsforening, og han mener, at nogle af de problemer han møder der, kun angår københavn-medlemmerne, og dem vil han ikke komme frem med i Forbruger-Nyt. Det er rigtigt, men nu har HB jo fået et Husmoderudvalg, som netop er nedsat for blandt andet at tage sig af medlemmernes anker og ønsker. HB-medlemmer med *specielle* københavnske selvbetjenings- og HB-problemer kan skrive til *HB's Husmoderudvalg*, Strandboulevarden 96, København Ø. Dertil har Forbruger-Nyt også sendt breve fra HB-medlemmer med HB-problemer.

Men bemærkningen om *Blendapakningen* er af almen interesse, og månedens 25 kroner er derfor sendt til Dragør.

Har De et almengyldigt problem... eller et forslag... skriv om det til Forbruger-Nyt, Samvirke, Njalsgade 15, København S.

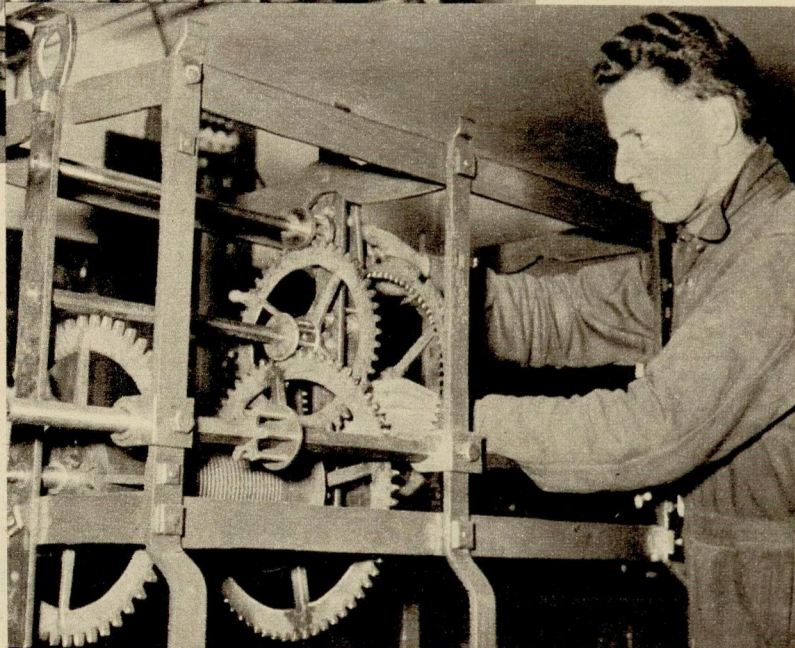

la' heller' mæ om det!

Fabrikken nuværende ejer, 2. generation af tårnmagerne Kjeldsen Nielsen er øverst ved at lægge sidste hånd på et mellemstort værk. Det bygges uden arbejdstegninger – udelukkende efter hukommelse og skøn!

Det er ikke sådan, at fabrikken kun bygger nye ure. En lige så væsentlig del af virksomheden består i at reparere gamle, som det ses på billedet herunder.

OMKRING midten af forrige århundrede gik uret i skolen i den lille vendsysselske by Ugilt en dag i stå. Da læreren en tid forges havde prøvet at få klokværket til at fungere, sagde en af eleverne:

– La do heller' mæ om det!

Og et øjeblik efter fik drengen uret til at gå så godt som aldrig før.

Drengen, der lavede dette kunststykke, hed Chr. Ørnholm, og ingen på egnen undrede sig over, at han blev urmager. Ganske vist måtte han starte som grovsmed, for der var ikke andre lærepladser at få på egnen. I København blev han kammerat med den navnkundige Jens Olsen – ham med verdensuret – og begyndte ligesom sin ven at konstruere ure. Så stort held havde han med det, at det beskedne værksted, han havde startet i Vrensted på sin hjemegn, blev en blomstrende forretning. Blandt andet leverede han otte ure til Københavns hovedbanegård, og da en „bornholmer“, som kunne vise månens vandring og datoen, nåede til USA,

DEN DANSKE

Alminette Transportspand

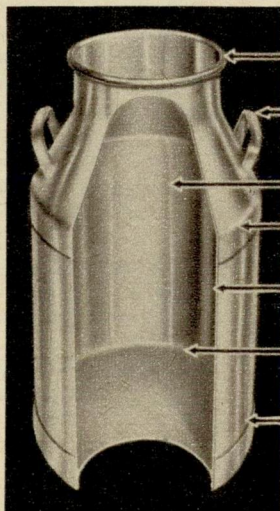
Helpresat i eet stykke af hård aluminium

VERDENS BEDSTE MÆLKESPAND

Elegant strømlinet form • Umådelig stærk • Vejer mindre end nogen anden aluminiumspand • Let at holde ren • Hele spandens indre kan overses • Dobbelt hård aluminiumlegering.

A/S FREDERIKSBERG
METALVAREFABRIK

Nitvej 10 . København F . Tel. C. 2326

solid rand af stor styrke.

hærdede hanke, der ikke rager frem.

blank og glat overflade.

forstærket skulder.

solid vægtykkelse.

buet overgang til bunden.

bundring af hård aluminium eller galvaniseret stål.

Føres af FDB

resulterede den i mange bestillinger derovre fra af lignende og endnu mere komplicerede ure.

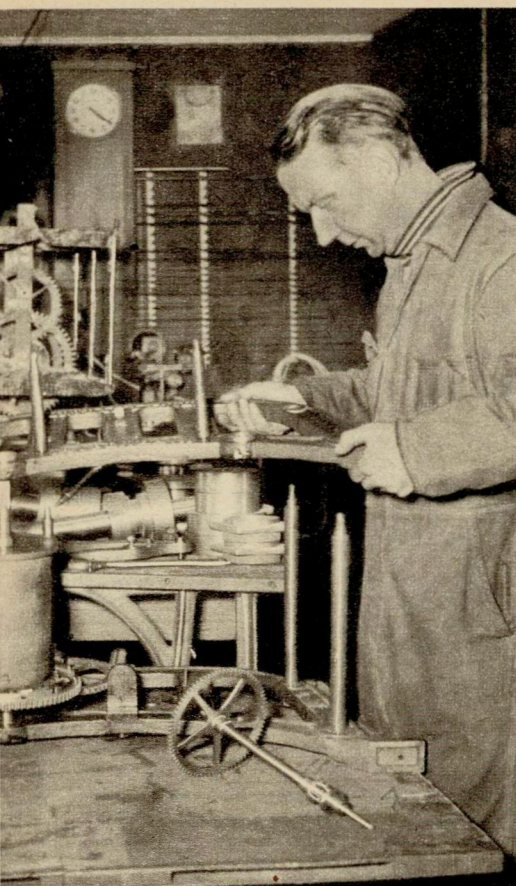
Ørnholm var håndværker af den gamle skole. Han talte ingen indblanding i sine dispositioner og drev i det hele taget forretningen efter noget usædvanlige principper. Blandt andet lod han fuldstændig hånt om alt, der havde med penge at gøre!

På fabrikken var der kun en mening, og det var Ørnholms. Karakteristisk for ham var det, at af de over 30 lærlinge, han i årenes løb havde, nåede kun to at blive udlært. Resten jog han i vrede af pladsen, fordi de fumlede for meget!

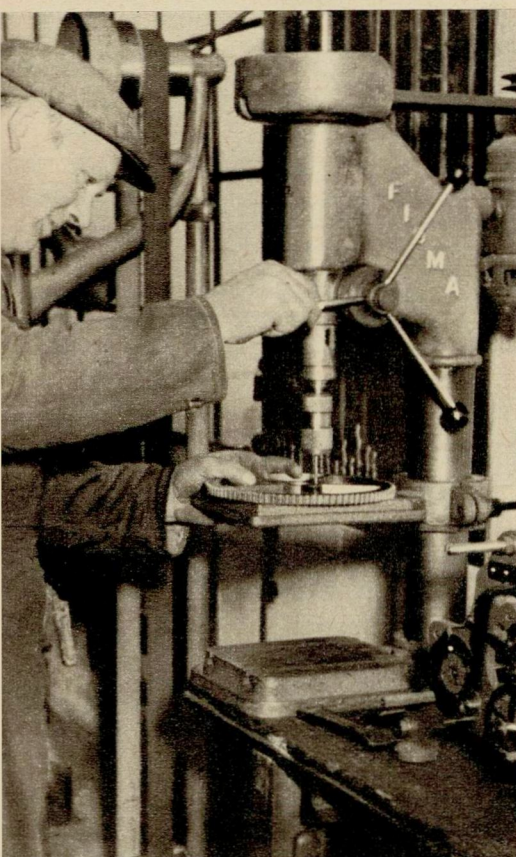
Til gengæld lærte de to, der holdt ud, faget til bunds, og en af dem „kårede“ Ørnholm til sin efterfølger, idet han ikke selv havde børn til at videreføre virksomheden. Den dengang kun 18-årige lærling var noget betænkelig, men da han endelig slog til, græd den gamle af glæde; nu kunne hans livsværk fortsætte.

Lærlingen hed Kjeldsen Nielsen, og i dag drives fabrikken af dennes søn. Bortset fra, at den nu er flyttet til nabobyen Løkken og naturligvis er moderniseret, er de gamle håndværkstraditioner holdt i hævd, og de Løkken tårnmagere er der bud efter fra det ganske land.

Her er Kjeldsen Nielsen ved at samle et gammelt, nordysk kirkeurværk. Efter en omfattende foryngelseskur hos tårnurmageren kan det gamle ur påny klare sig hundrede år eller mere.

Man venter vel ikke at finde sådanne maskiner hos en urmager, men de hjul og stænger Kjeldsen Nielsen kalder brugte til sine ure er jo i sigens natur en hel del ældre end det, vi finder i vore lommeure. Foruden vigtige tårnure laves her også de ure, der „styrrer“ elektrisk drevne.

flydende mejeri

SET udefra og for en overfladisk betragtning er der ikke noget særlig usædvanligt ved de to skibe, som Frederikssund Skibsværft nu har arbejdet på i et lille års tid (det ene af dem ses herover) – men stikker man hovedet ned i lasten eller ind i det, man kunne tro skulle blive salonen, vil man blive præsenteret for et mærkeligt syn: *Hvornår har man før set et flydende, hypermoderne mejeri?*

Man sejler olieprodukter i tankskibe, flydende gas og ammoniak, ja der er endog byer som får deres drikkevand tilført i tankskibe. Hvorfor så ikke også transportere sødmælk på denne måde? De vældige landbrug, *haciendas*, langs Brasiliens kæmpeflod, Amazon, har i de senere år sat deres mælkeproduktion så stærkt i vejret, at de ikke længere kan få borttransporteret den på sædvanlig måde, d. v. s. i kølebiler. Temperaturen er jo høj, og det udstrakte lands vejnet er alt andet end godt. Men man har jo floden, hvor tankskibe dagligt sejler mange andre flydende varer op i landet. Tanken om særlige mæketankskibe var ikke fjern – og brasilianerne valgte altså at bestille skibene i Danmark, hvor også andre værfter end det i Frederikssund har travlt med at færdiggøre disse ganske specielle fartøjer.

Der er 10 tanke på hver 1200 liter (rustfrit stål fra Mejeriernes Maskinfabrik i Kolding) i et sådant skib – men det er skam meget andet end blot en stor, flydende mælkespand. Her er opstillet afvejningsanlæg, mælkesi, røremaskiner som holder mælken i stadig bevægelse i tankene, man finder et sandt virvar af rørledninger, og naturligvis er skibet udstyret med et helt moderne køleanlæg, som kan holde mælken forsvarlig kold undervejs.

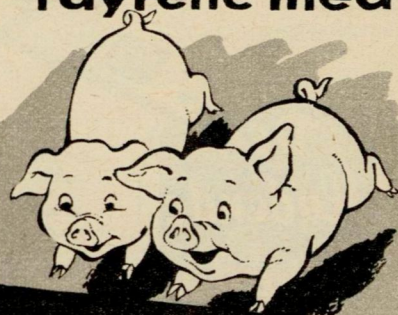
Mæketankskibene skal hente mælken ved opsamlingsstederne langs Amazonflodens bredder, og herfra går det hurtigst muligt til de store byer, hvor mælken afleveres i mejerier og konsumfabrikker. Når al mælken er losset, sendes en rensesvædske gennem skibets rørsystem og tanke, og på mindre end en time er det rent og klart til næste rejse.

Det traditionsrige danske skibsbygningshåndværk får lejlighed til at udfolde sig ved løsningen af denne opgave, for det er virkelig sødygtige skibe, man her skal levere. Amazonfloden er efter sigende et ret krævende farvand at sejle på – og ikke nok med det, men de danskbyggede mæketankskibe skal også ved egen kraft krydse Atlanterhavet!

Måske indhøstes her erfaringer, vi selv kan få gavn af. Mæketransporterne fra mange af de danske småøer, mælkeforsyningen til de store byer

og eksporten af frisk mælk og fløde, som jo har vundet frem i de senere år – det er muligt, at der her er områder, hvor det kunne betale sig at sætte sådanne „flydende mælkevogne“ ind.

Soet fart i dyrene med

Terramycin*
TILSKUDSFODER

– der kan spares 14–18 dage i grise-
nes opvækst og meget i foderfor-
bruget, d.v.s. hurtigere og større
fortjeneste til Dem.

Sække à 5, 10, 25 og 50 kg

FÅS I BRUGSEN

Pfizer

Martinsvej 7, Kbh. V. Luna 5001

DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET

DET ER SÅ LET AT FARVE MED OPAL

Garderoben, gardinerne, dæketojet o.s.v. bliver som nyt, når det farves med *Opal-farver*. Det er så let at farve med Opal, og der findes mange moderne kulører på farvekortet. Opal farver uld, halvuld, silke, halvsilke, bomuld, linned, endvidere nylon o.s.v. Til blegning og affarvning bruger man *Opanol*.

Spar penge,
farv selv
med

OPAL

LET - DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET - DET ER SÅ LET -

DET ER UTROLIGT

så hurtigt
Den flydende tråd
klarer alle
tøjreparationer.

I tube eller
flaske.
Rækker
langt.

BRUGSEN
har den

Hjælpen mod
jordslåede vægge:

M-20

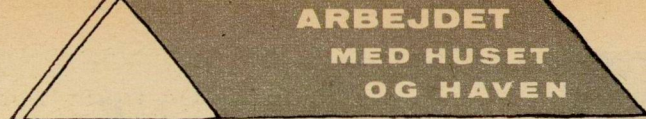
Bruges direkte i hvidtekalken eller
fortyndet med vand

Alprøvet på

Statens forsøgsmejeri, Hillerød, 1956/57

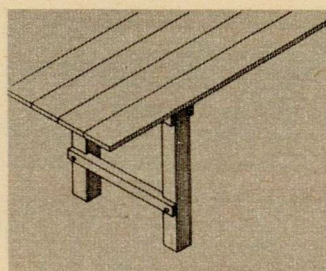
Teknologisk Institut, 1957

M-20 holder rent, hvor der
ikke dagligt kan gøres rent!

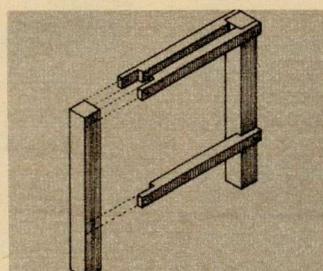

INDRETNING AF REDSKABSSKURET

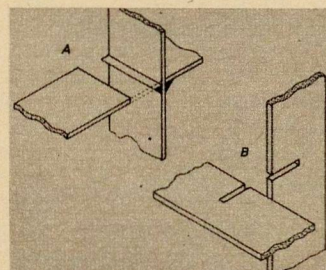
I de sidste numre af bladet har vi bragt forskellige anvisninger til bygning af mindre huse, og skulle de have resulteret i, at De nu har fået f. eks. et redskabsskur, eller De måske allerede har et sådant, fortsætter vi nedenfor med nogle vink, som vi håber kan hjælpe til en praktisk opbevaring og anbringelse af værktøj og redskaber.

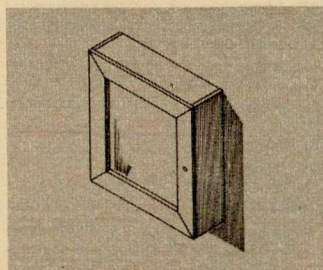
Et solidt bord er en nødvendighed i ethvert værksted, og det består i almindelighed af to svære tømmerbukke, hvorpå en plade af svære brædder eller planker er sømmet.

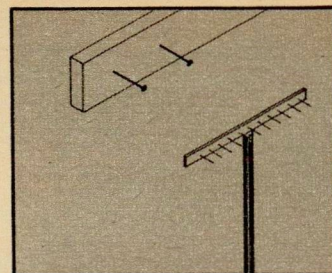
Ved at samle bukkene som her, vil bordet være tilstrækkelig stift og solidt, især hvis sømlingerne smøres med kunstharpikslim, inden de spændes sammen med bræddebolte.

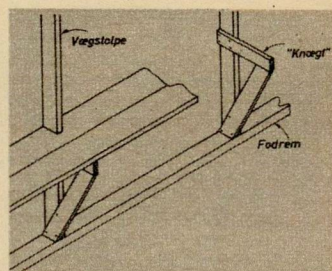
Hylderne kan lettest anbringes ved hjælp af trekantlister som vist ved A. En anden samlingsmåde - slidsning - kræver lidt mere nøjagtighed.

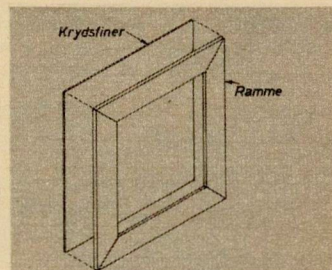
Til anbringelse af kostbart værktøj (el-boremaskine o. l.), som skal beskyttes mod stød og snavs, har man brug for et skab. Skabet fremstilles som en kasse med eller uden bagklædning, som man ønsker det.

ORDEN i haveredskaberne letter arbejdet. En liste anbringes tilstrækkelig højt på væggen. Spader og grebe op-hænges på svære kroge.

I et træskur med lodrette vægstopler kan man slippe lettere om ved fremstillingen af et bord, idet man simpelthen forsyner to - eller flere - af stolperne med knægte, som bordpladen sømmes på.

Døren laves af krydsfinér sømmet eller limet på en ramme med hjørnerne samlet i smig. Enten den glatte side (krydsfineren) eller rammen skal vende udad, monteres den lettest med pianohængsler (fås i metermål).

Smuk - og
helt rigtig!

AMANDA er den fuldendte olieovn. Fremstillet helt i støbejern, smukke emaillefarver. Luftcirkulation i siderne giver behageligere varmefordeling. — Køgeplade indbygget.

FAAS i
BRUGSEN

Amanda
OLIEOVN

KERTEMINDE JERNSTØBERI
VED H. B. OG SVEND HEINEKE
GRUNDLAGT 1847

Bevar
træværket mod
ødelæggelse

HYLOSAN

beskytter træet mod råd, svamp samt skadedyrsangreb, og HYLOSAN-imprægnering mangedobler træets levetid. HYLOSAN er meget let at anvende og fås: grøn, lysebrun og farveløs.

TAXOLEUM

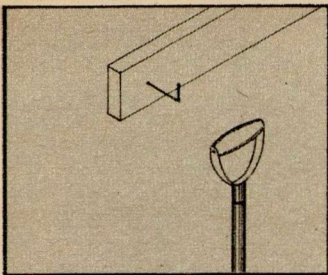
har de samme imprægnerende egenskaber og fås i 2 smukke brune farver: mellembrun og mørkebrun.

Det betaler sig at imprægnerer både nyt og gammelt træ.

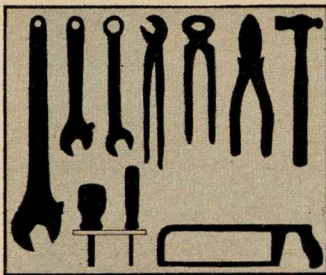
Forlæng HYLOSAN og TAXOLEUM i

BRUGSEN

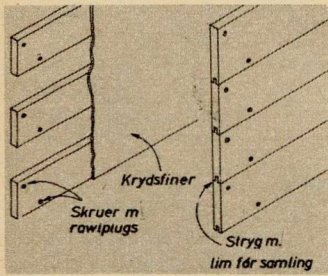

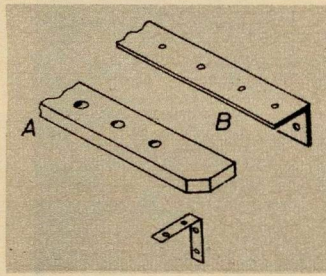
ENDNU en liste anbringes oven over den første. Glatskaftede redskaber som rive og skuffejern o. l. ophænges hver for sig på to søm med skafterne i mellemrummene mellem redskaberne underenden.

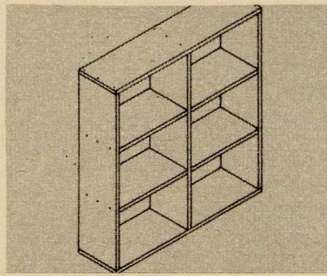
ER AL værktøjet på plads, når arbejdet er slut? Tegn de enkelte værktøjs omrids på træpladen og fyld det ud med sort farve. Nu er det let at se, hvad der ikke er bragt på plads.

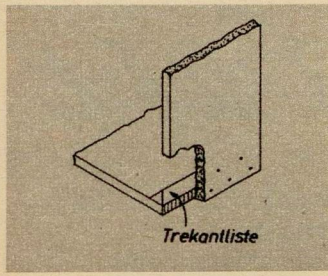
Værktøjet anbringes på en træplade, enten som t.v. en finérplade stiftet på 3-4 brædder skruet på væggen ved hjælp af rawlplugs, eller t.h. den mere solide af høvlede og pløjede brædder limet i fugerne.

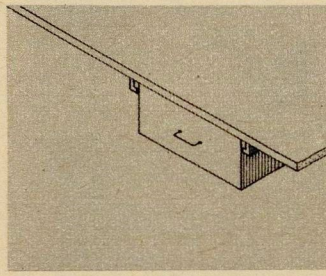
Et passende bredt, høvlet bræt, monteret på nævnte træplade ved hjælp af vinkelbeslag - A - eller et stykke vinkeljern - B, forsynet med en række passende huller, letter anbringelsen af småværktøj (skruetrækkere, stemmejern, file).

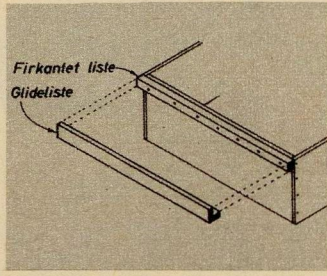
En reel har man altid brug for til alle de mange ting, der hober sig op på værkstedet. Den fremstilles af almindelige brede brædder, som samles i hjørnerne med dyvler og lim.

Samlingen af den kasse, der udgør skabet, kan foregå ved hjælp af trekantlister. Man opnår herved en meget solid samling. Skabet ophænges på væggen ved hjælp af pladeskruer eller vinkelbeslag.

En skuffe under bordpladen er ikke vanskelig at lave. En brugt trækasse af den ønskede størrelse anvendes, og måske kan ideen også finde anvendelse i køkkenet til bedre udnyttelse af pladsen under en hylde.

Kassen forsynes med firkantede lister på de to langsider, og disse lister skal glide i et par lister med vinkelprofil, som skrues fast under bordpladen. Listerne kan købes færdige i maskinsnedkerier.

HAVEMANDENS HUSKESEDDEL 1. - 15. AUGUST

FRUGTHAVEN. Efter endt bærhøst kan frugtbuskene udtyndes. De afbårne hindbærstængler må fjernes med det samme helt nede ved jorden af hensyn til smitte af stængelsyge. Der sprøjtes med et kobbermiddel tilsat en klæbemiddel, f. eks. FDB Kupro-50. Ribs, solbær og stikkelsbær får samme omgang. Det virker mod skivesvamp, der er skyld i, at bladene falder længe før tiden.

KØKKENHAVEN. Den 1. august er plantetid for jordbær, gerne nogle dage før og helst ikke senere. Kartofler, tomat og selleri får igen en omgang sprøjtning eller pudring med FDB Kupro-50.

PRYDHAVEN. Nu er det tid at plante forårsblomstrende stauder og stenplanter. Jorden er på denne årstid varm, og planterne kan derfor nå at fæstne rod inden vinteren. Stedsegrønne hække klippes, og løvfældende hække trænger måske igen til en omgang med saksen.

Lysbro

FORKE

BEDST KENDT

KENDT SOM DE BEDSTE

LYSBRO FABRIKER · SILKEBORG

SAMVIRKE. Ansvarshavende redaktør: Eggert Nielsen. Redaktion, annonceafdeling, abonnementsafdeling, Njalsgade 15, København S. Telefon Central 4015. - Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier eller tegninger, der uopfordret indsendes. - Tryk: Egmont H. Petersen, København.

Afrust bilen med

Ta Rust-a'

Fjerner øjeblikkeligt rust fra kofanger og andet metal. Beskytter mod nye angreb. Fås i brugsen

M. BRO kem. tekn. fabrik
KONG GEORGSVEJ 19 · Kbhvn. F

nu også i trekant-pakning

Ta'BUKO til bords...

ærlig talt du...
de strømper holder
-selv til Dorthe

Stafet

- ET
KVALITETSPRODUKT
FRA FDB

STAFET børnestrømpen indeholder 80 % uld og 20 % perlon. - Ulden absorberer fugtigheden - og perlon giver fantastisk slidstyrke - mindst 3 måneders holdbarhed... STAFET børnestrømpen til både piger og drenge fås enten mønstret, forstærket i hæl og tå med 50% uld og 50% nylon - eller ensfarvet med ekstra højhælsforstærkning, så det „ømme“ punkt er sikret.

- gå i Brugsen

- så får De endda dividende

